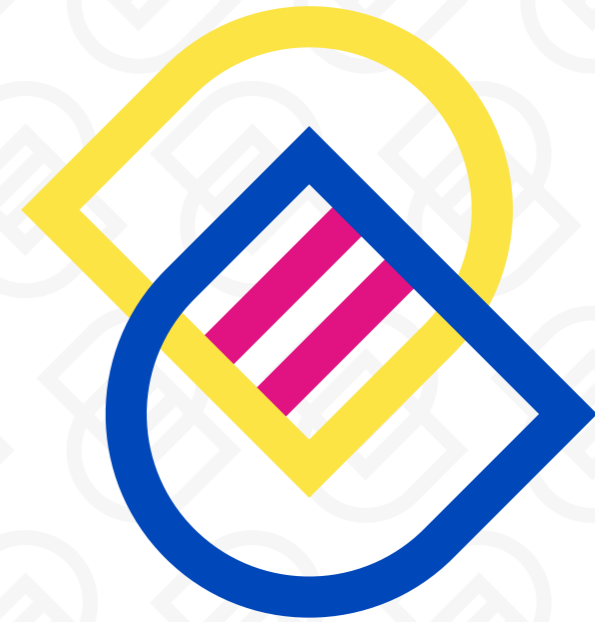

_ELS MARCS JURÍDICS AUTONÒMICS I ELS DRETS LINGÜÍSTICS EN ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

José María Vidal Beltrán

**Càtedra de
Drets Lingüístics**

© JOSÉ MARÍA VIDAL BELTRÁN

Directors:

VICENTA TASA FUSTER

RAFAEL CASTELLÓ COGOLLOS

Edició:

ISBN: 978-84-0924-904-6

José María Vidal Beltrán (*Sant Jordi, Castelló*). *Professor Titular de Dret Constitucional. Universitat de València. També ha estat professor a la Universitat de Barcelona, a la UOC, i Director del Departament de Dret Constitucional, Ciència Política i de l'Administració de la Universitat de València.*

Autor de nombroses publicacions relacionades amb el Dret Constitucional, especialment, en l'àmbit dels drets i les llibertats de la informació i la comunicació, així com en el dels drets relacionats amb l'articulació territorial de l'Estat. Entre les seues monografies més recents, pot citar-se el llibre: Llibertats informatives i mitjans de comunicació. Conformació, enfonsament i reconstrucció de l'espai comunicatiu audiovisual de la Comunitat Valenciana.

A més, té una àmplia experiència professional en l'àrea del dret de la comunicació, com a cap de Gabinet i Àrea Jurídica en el Consell d'Administració de l'Ens Públic de Radiotelevisió Valenciana, i ha exercit importants responsabilitats públiques, tant en l'Administració estatal com autonòmica; entre altres: director del Centre de Noves Estratègies de Governança Pública (INAP); assessor del Gabinet del Ministre d'Administracions Públiques; director general de Cooperació Autonòmica, del Ministeri d'Administracions Públiques; president de l'Alt Consell Consultiu de Radiodifusió, Televisió i Altres Mitjans de Comunicació de la Generalitat Valenciana; o secretari autonòmic de Comunicació de la Generalitat Valenciana.

ELS MARCS JURÍDICS AUTONÒMICS I ELS DRETS LINGÜÍSTICS EN ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

*Especial referen-
cia a la Comuni-
tat Valenciana*

A U T O R :

Jose María Vidal Beltrán

INTRODUCCIÓ

El reconeixement i ple exercici dels drets fonamentals i les llibertats públiques constitueixen el substrat i l'essència per a la conformació de qualsevol societat democràtica i, com a tals, acostumen a estar reconeguts en els textos constitucionals. Però, sens dubte, entre aquests drets i llibertats fonamentals, els relacionats amb la lliure expressió i difusió d'idees, opinions i informacions en la llengua pròpia de cada persona constitueixen elements fonamentals per al desenvolupament, la consolidació i la qualitat democràtica d'aquesta societat.

És per això que el disseny i l'adopció de les normatives –tant les relacionades amb la lliure expressió i comunicació, com les relacionades amb el dret a rebre la comunicació en la llengua pròpia– que han de traslladar aquests drets i llibertats constitucionals a la seua aplicació pràctica en la conformació de l'estructura mediàtica i en el dia a dia dels processos informatius i comunicatius adquireix una importància fonamental. Tant en l'àmbit estatal, com en el regional o en el local. I, en cadascun d'aquests, el seu reconeixement i la seua correcta translació normativa han de suposar una major garantia per al desenvolupament efectiu d'aquests drets. No obstant això, en massa ocasions, en l'àmbit normatiu, sols s'ha legislat per a reforçar el valor normatiu d'aquests drets i llibertats constitucionals i s'han menysvalorat les garanties per a l'exercici pràctic d'aquests, així com per a la incidència que aquestes normatives de desenvolupament poden tenir en l'exercici d'aquestes llibertats i drets per la ciutadania.

Aquesta realitat s'està accentuant i s'accentuarà encara més, en l'actual societat de la comunicació global, en la qual les noves eines de la comunicació, la concentració multimèdia, la capacitat i els drets sobre els continguts audiovisuals o el maneig dels algoritmes en els fluxos comunicatius s'imposen sobre els drets i les llibertats individuals que estem comentant, per la qual cosa resulta necessari que aquests drets i llibertats estiguen secundats i propiciats, no sols des de perspectives reguladores, sinó també des de perspectives d'actuació per part dels poders públics.

Així, en aquesta investigació, ens endinsarem en el marc jurídic constitucional, estatal i autonòmic per a constatar la seua projecció en l'àmbit de la Comunitat Valenciana. I aprofundirem, especialment, en les noves regulacions

i actuacions dels poders públics autonòmics per a potenciar la construcció d'un espai comunicatiu valencià i en valencià, i garantir així l'efectiu gaudiment d'aquests drets i llibertats informatius.

Primera part

EL MARC CONSTITUCIONAL

I ESTATUTARI

El punt de partida per a qualsevol anàlisi que es realitzi al voltant de qualsevol aspecte del marc jurídic espanyol, lògicament, ha d'iniciar-se concretant el contingut i el sentit dels preceptes constitucionals que poden afectar-lo i, en aquest cas, l'estudi dels marcs jurídics autonòmics i els drets lingüístics en els mitjans de comunicació ens porta directament als articles 3 i 20¹ de la Constitució, els quals reconeixen, el primer de tots dos, els drets en relació a la llengua i, el segon, els drets que tenen a veure amb les llibertats informatives i comunicatives. I també, des d'una òptica competencial, hem de fer referència al Títol VIII del text constitucional, especialment l'article 149.1, en tant que desenvolupa el model territorial i la distribució de competències, que després es concretarà en els respectius estatuts d'autonomia, dels quals també apuntarem les línies fonamentals en aquest apartat.

1.1. Preceptes constitucionals sobre drets lingüístics i mitjans de comunicació

En una aproximació preliminar a l'anàlisi del text constitucional sobre els aspectes que incideixen, conjuntament, sobre els drets lingüístics i els mitjans de comunicació, resulta curiós constatar com s'ha aprofundit molt poc de la relació entre aquests articles 3 i 20, que sempre s'han estudiat en àmbits diferents i com a drets independents l'un de l'altre. Tanmateix, tots dos conflueixen en la comunicació de masses. Així doncs, per al seu estudi, hem d'aprofundir, primer, en el contingut i la projecció de cada un d'aquests en aquest àmbit, perquè, després, puguem constatar com conflueixen, o no, en la projecció reguladora de tots dos. Així mateix, en aquest anàlisi, haurem de concretar la distribució competencial que es realitza entre l'Estat i les comunitats autònomes en l'article 149.1.27.

Quant a l'article 3, l'enunciat constitucional reconeix:

1. El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret a usar-la.

¹ Sobre això, pot resultar il·lustratiu constatar com, en la sinopsi que realitzen en la pàgina oficial del Congrés, Manuel Delgado-Iribarren, de l'article 3, i Ascensión Elvira Perales i Ángeles González Escudero, de l'article 20, en cap cas estableixen cap concordança entre aquests articles. <https://app.congreso.es/consti/constitucion/indice/sinopsis/sinopsis.jsp?art=20&tipus=2>

2. Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els seus Estatuts.
3. La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció.

D'aquest article ens interessa especialment la projecció i aplicació que pugui donar-se dels apartats 2n i 3r respecte de les denominades "llengües cooficials" en els territoris de les Comunitats Autònomes².

Es tracta d'un article que només tenia en el dret constitucional espanyol el precedent de l'article 4 de la Constitució de 1931, amb un redactat prou similar:

El castellà és l'idioma oficial de la República. Tot espanyol té obligació de saber-lo i dret d'usar-lo, sense perjudici dels drets que les lleis de l'Estat reconeguen a les llengües de les províncies o regions. Excepte el que es disposa en lleis especials, a ningú se li podrà exigir el coneixement ni l'ús de cap llengua regional.

Precisament, conforme a aquest article de la Constitució de 1931 i el seu desenvolupament estatutari, podem citar l'article 2 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1932, que és l'única comunitat que va poder aprovar i desenvolupar aquest dret³, que establí el següent:

L'idioma català és, com el castellà, llengua oficial a Catalunya. Per a les relacions oficials de Catalunya amb la resta d'Espanya, així com per a la comunicació de les autoritats de l'Estat amb les de Catalunya, la llengua oficial serà el castellà. Tota disposició o resolució oficial dictada dins de Catalunya haurà de ser publicada en tots dos idiomes. La notificació es farà també en la mateixa forma, cas de sol·licitar-ho part interessada. Dins del territori català, els ciutadans, qualsevol que

² Per a una anàlisi més detallada sobre els aspectes més significatius que es desprenen d'aquest article, pot consultar-se: TASA, V. i BODOQUE, A. *La igualtat de les llengües en l'Administració: un problema per resoldre*. Ed. GVA. Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme. València, 2019, pàgs. 28-35.

³ L'Estatut del País Basc, de 7 d'octubre de 1936, també recollia en el seu article 7 principis similars, així com l'article 4 de l'Estatut de Galícia de 1932, però en tots dos casos no van tenir cap desenvolupament pràctic.

sigui la seua llengua materna, tindran dret a triar l'idioma oficial que prefereixin en les seves relacions amb els Tribunals, autoritats i funcionaris de totes classes, tant de la Generalitat com de la República. A tot escrit o document judicial que es presenti davant els Tribunals de Justícia redactat en llengua catalana, haurà d'acompanyar-se la seva corresponent traducció castellana, si així ho sol·licita alguna de les parts. Els documents públics autoritzats pels fedataris a Catalunya podran redactar-se indistintament en castellà o en català, i obligadament en l'una o l'altra llengua, a petició de part interessada. En tots els casos, els respectius fedataris públics expediran en castellà les còpies que hagueren de fer efecte fora del territori català.

Per tant, conforme al que s'estableix en l'article 3 de la Constitució de 1978, són els estatuts d'autonomia les normes que determinen la cooficialitat d'una determinada llengua i el seu abast, tant quant al territori que ha d'abastar, com en el seu contingut⁴. Això no obstant, el Tribunal Constitucional també ha detallat que aquestes "...competències lingüístiques tenen caràcter concurrent"⁵. Així, el règim de cooficialitat no és una competència exclusiva de la comunitat autònoma, sinó que també competeix a l'Estat en el marc del seu àmbit competencial. En concret, podem apuntar tres notes definitòries d'aquesta cooficialitat: "la territorialitat; la configuració de facultats jurídic-subjectives del ciutadà, que es concreten en la facultat de triar la llengua oficial que es preferisca i en l'obligació dels poders públics d'atribuir plens efectes jurídics a aquesta elecció; i, el caràcter progressiu de la implantació de la cooficialitat"⁶.

Expressat en termes del Tribunal Constitucional: "En els territoris dotats d'un estatut de cooficialitat lingüística l'ús pels particulars de qualsevol llengua oficial té efectivament plena validesa jurídica en les relacions que mantinguen amb qualsevol poder públic radicat en aquest territori, atès que el dret de les

⁴ STC 337/1994, de 23 de desembre, F.J. 6.

⁵ Entre aquestes, i per citar-ne alguna de més recent, tenim la STC 137/2010, de 16 de desembre. F.J. 6.

⁶ GARCIA MENGUAL, F. "Article 6". En *Comentaris a l'estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana*. Dir. GARRIDO, V. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2013, p. 168.

persones a l'ús d'una llengua oficial és un dret fundat en la Constitució i el respectiu Estatut d'Autonomia" (SSTC 82/1986 i 123/1988). I, també diu que "La instauració per l'art. 3.2 de la Constitució de la cooficialitat de les respectives llengües espanyoles en determinades Comunitats Autònomes té conseqüències per a tots els poders públics en aquestes Comunitats, i en primer terme, en el dret dels ciutadans a usar qualsevol de les dues llengües davant qualsevol administració en la Comunitat respectiva amb plena eficàcia jurídica" (STC 82/1986), així com "el dret de tots a no ser discriminats per l'ús d'una de les llengües oficials en la Comunitat Autònoma" (STC 337/1994), així com que la promoció del coneixement i ús de la llengua pròpia "[c]orrespon als poders públics competents, en atenció als objectius de la normalització lingüística i als propis objectius de l'educació [...]" (STC 337/1994).

Sobre aquestes bases, s'ha recollit en els estatuts d'autonomia que tenen alguna llengua oficial o alguna altra llengua minoritària el reconeixement exprés de la llengua pròpia com a llengua oficial, el dret a conèixer-la i usar-la, la no discriminació per raó de la llengua, així com les pautes que han de regir l'ús normal i oficial dels dos idiomes en tots els ordres de la vida pública, cultural i informativa. En concret, en el cas de la Comunitat Valenciana, es recull en l'actual article 6 de l'Estatut d'Autonomia⁷. D'aquesta manera, es desenvolupen l'art. 3.2 i 3.3 de la Constitució sobre la cooficialitat de les respectives llengües espanyoles en determinades comunitats autònomes, amb totes les obligacions que se'n deriven per als poders públics en aquestes comunitats, per a la promoció del coneixement i ús de la llengua pròpia en l'Administració i en l'espai comunicatiu de la Comunitat.

Precisament, en els següents apartats, relacionarem els mandats d'aquest article, i el que ha de ser la projecció constitucional d'aquest, amb la seua projecció en l'article 56 del mateix Estatut, en assumir l'àmbit competencial en matèria de mitjans de comunicació.

Per altra banda, els drets i les llibertats d'expressió, informació i comunicació que es reconeixen en l'article 20 del text constitucional, mantenen

⁷ Llei orgànica 1/2006, de 10 d'abril, de reforma de Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

una relació amb l'article 3, en la projecció i difusió pública de l'ús dels drets lingüístics, especialment, els drets "[a] expressar i difondre lliurement els pensaments, idees i opinions mitjançant la paraula, l'escrit o qualsevol altre mitjà de reproducció" i "[a] comunicar o rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió. La llei regularà el dret a la clàusula de consciència i al secret professional en l'exercici d'aquestes llibertats", recollits en l'article 20.1, apartats a) i d). I, de manera directa, ens interessa destacar l'obligació establida en l'article 20.3, quan contempla: "La llei regularà l'organització i el control parlamentari dels mitjans de comunicació social dependents de l'Estat o de qualsevol ens públic i garantirà l'accés a aquests mitjans dels grups socials i polítics significatius, respectant el pluralisme de la societat i de les diverses llengües d'Espanya".

La llibertat d'expressió i difusió a través de la premsa i impremta es va incorporar en el contingut de les constitucions, des del primer moment, així: l'article 371 de la Constitució de 1812⁸; l'article 2 de la Constitució de 1837; l'article 2 de la Constitució de 1845; l'article 17 de la Constitució de 1869; l'article 13 de la Constitució de 1876; o, l'article 34 de la Constitució de 1932. El contingut d'aquests articles difereix, fonamentalment, en el major o menor èmfasi en el reconeixement formal dels drets i les llibertats d'expressió, premsa i impremta, així com en la remissió dels delictes que pogueren derivar-se de l'exercici d'aquests a tribunals especials –les constitucions de caire més conservador– o a la jurisdicció ordinària –les constitucions de caire més progressista–, que permetien un control més directe, o no, sobre aquests delictes per part de l'executiu que podia nomenar aquests tribunals⁹. Així, els drets reconeguts en l'actualitat en l'article 20.1 ja havien tingut un llarg recorregut constitucional, però, atès que hi mancava un reconeixement exprés dels drets lingüístics cooficials –que com ja hem constatat no es va produir fins a la Constitució de 1932–, no hi havia una projecció a l'àmbit que ens interessa.

Les novetats en el text de 1978, en el que ara ens interessa, es recullen en l'article 20 apartat 1. a) i d) i l'apartat 3. En el primer cas, es reconeix, en

⁸ També s'havia recollit en l'article 145 de l'Estatut de Baiona, que, no obstant això, va ajornar la seua vigència "fins a dos anys després d'haver-se executat enterament aquesta Constitució".

l'art. 20.1. a) i d), no sols els drets a expressar i difondre lliurement els pensaments, idees i opinions mitjançant la paraula, l'escrit o qualsevol altre mitjà de reproducció, sinó, també, per donar-los una cobertura des de l'òptica de la ciutadania amb el dret a rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió. No obstant això, aquests drets no porten aparellat el dret a utilitzar qualssevol mitjà o suport, de manera que els ciutadans podran en virtut del precepte citat expressar les seues idees amb llibertat, però no poden exigir la seua difusió a través dels diferents suports i mitjans de comunicació de masses que desitgen, només per aquelles xarxes d'internet en les quals participen com a inscrits (Facebook, YouTube, Instagram...), com tampoc porten cap dret aparellat per a garantir l'actitud passiva de rebre informació per qualsevol mitjà de comunicació i, especialment, per un mitjà de comunicació en llengua pròpia.

Amb això, cal dir que s'ha configurat un dret incomplet, o si es prefereix, i per paradoxal que resulte, sotmès a les regles de l'economia de mercat. Així, hi ha una absoluta llibertat d'expressar i difondre lliurement els pensaments, idees i opinions mitjançant la paraula, l'escrit o qualsevol altre mitjà de reproducció, així com de rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió, però no en la seua aplicació i projecció pràctica en l'àmbit de la comunicació de masses, excepte en les xarxes de difusió a les quals estiga associat el mateix difusor, que estan sotmeses als dictats dels mitjans de comunicació de masses i dels operadors d'internet, que tenen una posició dominant en la difusió a escala local o global i poden decidir els idiomes i continguts dels grans fluxos d'informació i difusió.

Sens dubte, en plasmar aquest dret, el constituent estava més preocupat per la proclamació i exclusió dels actes contra el dret d'expressió, això és, per

⁹ Per a una anàlisi més àmplia d'aquesta qüestió pot consultar-se: LINDE, E. „VIDAL, J. M. i MEDINA, S. *Dret Audiovisual* [5a edició]. Madrid, Ed. Colex, 2013. (especialment les pàgines 143 i seg.); VIDAL, J. M. "La Reforma Estatutària i el Règim Jurídic dels mitjans de comunicació audiovisuals a la Comunitat Valenciana". En *Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics*. Ed. Generalitat Valenciana, núm. 56, 2011, p. 206-276; o, VIDAL J. M. "Polítiques públiques i administració autonòmica en matèria de mitjans de comunicació". En *Constitució, Política i Administració. Espanya 2017, reflexions per al debat*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2017, p. 395-412.

proscriure els actes negatius contra el dret, que per facilitar l'exercici del dret. Així, l'exercici d'aquests drets i, en particular, l'exercici del binomi *expressió-difusió* de masses està, en la pràctica, reservat a un grup privilegiat de ciutadans o grups econòmics que tenen l'accés o la capacitat de decisió en els mitjans i estructures de les xarxes i la comunicació de masses, a escala global, a escala nacional o a altres escales. D'aquesta manera, aquests drets i, en particular, el dret a donar informació només té regulats, en l'actualitat, els seus límits, i el dret a rebre informació és més una declaració, però no té cap regulació específica per garantir-lo. No obstant això, sembla evident que el mandat constitucional, almenys el dret a rebre informació, sense regulació expressa per garantir-la o exigir responsabilitats per les notícies falses, perd bona part de l'efectivitat que puga tenir.

A més, hem d'afegir a la proclamació d'aquests drets i llibertats que hem comentat el que s'estableix en *l'article 20.3*, en el qual s'obliga a regular per llei l'organització i el control parlamentari dels mitjans de comunicació públics, per tal que es respecte "el pluralisme de la societat i de les diverses llengües d'Espanya". Es tracta d'un manament constitucional, sense cap precedent en la nostra història constitucional i amb escassos referents en dret comparat¹⁰, que conté un mandat imperatiu en exigir que la regulació dels mitjans de comunicació públics es faça mitjançant llei, però, al seu torn, obliga a que es respecte el pluralisme de la societat i –recalca– "les diverses llengües d'Espanya".

Amb això es planteja una qüestió fonamental: l'existència o no de mitjans públics per a fer efectiu el compliment d'aquest dret. Sobre aquest tema, podem apuntar que el Tribunal Constitucional es va pronunciar sobre la necessitat que existira un sector públic de mitjans de comunicació social i, en coherència amb el rebuig a tota virtualitat prestacional del dret consagrat en l'art. 20.3, es va manifestar en contra de l'obligació de mantenir uns determinats mitjans de comunicació públics com a pressupost imprescindible per a garantir aquest dret; dic-taminà respecte a l'existència d'aquests mitjans que amb aquest precepte no

¹⁰ El més significatiu és l'art. 39 de la Constitució portuguesa, respecte al control, i, fonamentalment, l'art. 40 sobre el dret d'accés dels ciutadans.

es pretén «congelar la situació existent respecte als mitjans de premsa (...), sinó garantir que l'organització i el control dels mitjans de comunicació social que a cada moment depenen de l'Estat o de qualsevol ens públic s'ajustarà als criteris establerts en l'esmentat precepte, que no impedeix ni la supressió de l'organisme autònom Mitjans de comunicació Social de l'Estat, ni l'alienació dels mitjans de premsa actualment integrats en aquest» (STC 86/1982, F.J. 4). No obstant això, aquesta referència directa als mitjans públics tampoc exclou, dins de les opcions que té el legislador en el desenvolupament del mandat d'aquest precepte constitucional (STC 86/1982, de 23 de desembre, F.J. núm. 3; STC 63/1987, 20 de maig, F.J. núm. 6), que el legislador pugui triar les opcions que considere oportunes en la configuració d'un sector públic de mitjans de comunicació, sempre que respecte aquests postulats.

La qüestió següent serà determinar el grau en què aquest postulat de l'article 20.3 de la Constitució espanyola, en relació amb els articles 20.1 i article 3.2, que ja hem comentat, i l'article 9.2, en establir les obligacions dels poders públics per a "promoure les condicions perquè la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que impedisquen o dificulten la seua plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social", suposen, de debò, una obligació perquè els poders públics deguen garantir, en l'àmbit dels mitjans de comunicació, "el pluralisme de la societat i de les diverses llengües d'Espanya".

Aquesta, sens dubte, és una qüestió clau en el desenvolupament del marc normatiu derivat dels mandats constitucionals, sobre el qual, com ja hem constatat, el Tribunal Constitucional es va pronunciar respecte als mitjans de difusió impresos que havien pertangut al Movimiento Nacional i que es van privatitzar amb el trànsit a la democràcia. Afirmà que no existeix una obligació directa que existisca un sector públic de mitjans de comunicació social –això sí, amb algun vot particular molt raonat en sentit contrari–. Tanmateix, en l'actualitat, aquest rebuig a tota virtualitat prestacional dels drets consagrats en l'article 20.3, probablement, ha adquirit una dimensió diferent amb el desenvolupament d'un nou panorama mediàtic públic, centrat en l'audiovisual, en el qual participen les institucions estatals, autonòmiques i locals. I, d'altra banda, què ocorre si es tanca un mitjà públic ja consolidat, per exemple, una televisió autonòmica, que

està complint amb el compromís constitucional derivat dels articles 3.2, 20.1 i 20.3? Tot això ho analitzarem, amb profunditat, en els últims apartats.

Des d'una altra perspectiva, però també en el marc jurídic que estem analitzant, resulta necessari apuntar els paràmetres que marca la Constitució per a la distribució competencial en l'àmbit dels mitjans de comunicació. Sobre aquest tema l'apartat 1.27a de l'article 149 de la Constitució fixa que l'Estat té competència exclusiva per a dictar: «Normes bàsiques del règim de premsa, ràdio i televisió i, en general, de tots els mitjans de comunicació social, sense perjudici de les facultats que en el seu desenvolupament i execució corresponguen a les Comunitats Autònomes». Així mateix, en l'article 149.1.21a del text constitucional, s'atribueix la competència exclusiva a l'Estat sobre el «règim general de les telecomunicacions», és a dir, sobre els aspectes tècnics de la difusió a través de l'espai radioelèctric i la xarxa.

Conforme a aquests postulats, a la Comunitat Valenciana, s'assumeixen amb l'article 56 de l'Estatut d'Autonomia¹¹, d'igual manera que ho assumeixen bona part de les comunitats autònomes, les competències sobre: el desenvolupament legislatiu i l'execució del règim de radiodifusió i televisió i de la resta de mitjans de comunicació, en el marc de les normes bàsiques de l'Estat; la possibilitat de regular, crear i mantindre televisió, ràdio i altres mitjans de comunicació social, de caràcter públic, per al compliment de les seues finalitats; i, en alguns casos, altres aspectes específics, com ara creacions de consells de l'audiovisual o el suport i promoció de la seua cultura. D'aquesta manera, les comunitats autònomes disposen d'un ampli ventall competencial en el desenvolupament de la legislació estatal i en la creació o el foment d'un àmbit propi de mitjans de comunicació que els permetran mantenir, secundar i difondre la seua cultura i la seua llengua pròpies.

1.2. Preceptes estatutaris sobre drets lingüístics i mitjans de comunicació

Ara, doncs, ens correspon entrar en el detall de com s'ha anat articulant aquest marc jurídic, de drets i llibertats entorn dels drets lingüístics i els mitjans

¹¹ Llei orgànica 1/2006, de 10 d'abril, de reforma de Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

de comunicació, en les comunitats autònomes. Per a això, conforme als objectius fonamentals d'aquest estudi, encara que analitzarem el marc estatutari del conjunt de les comunitats autònomes, ens referirem, especialment, a l'Estatut de la Comunitat Valenciana.

1.2.1. Competències estatutàries en matèria de drets lingüístics

Tal com ja s'ha comentat, els postulats previstos en l'article 3, apartats 2 i 3, del Text constitucional, es van anar plasmant en els estatuts d'autonomia d'aquelles comunitats autònomes que tenien alguna llengua diferent del castellà.

En concret, a la Comunitat Valenciana, es van recollir en l'article 7 de la Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, que, després de la reforma operada en 2006, s'han incorporat en la redacció de l'actual article 6 de l'Estatut d'Autonomia¹², que estableix:

1. La llengua pròpia de la Comunitat Valenciana és el valencià.
2. L'idioma valencià és l'oficial en la Comunitat Valenciana, igual que ho és el castellà, que és l'idioma oficial de l'Estat. Tots tenen dret a conèixer-los i a usar-los i a rebre l'ensenyament del, i en, idioma valencià.
3. La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial de les dues llengües, i adoptarà les mesures necessàries per a assegurar el seu coneixement.
4. Ningú podrà ser discriminat per raó de la seua llengua.
5. S'atorgarà especial protecció i respecte a la recuperació del valencià.
6. La llei establirà els criteris d'aplicació de la llengua pròpia en l'Administració i l'ensenyament.
7. Es delimitaran per llei els territoris en els quals predomine l'ús d'una i una altra llengua, així com els que puguen ser exceptuats de l'ensenyament i de l'ús de la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana.

¹² Llei orgànica 1/2006, de 10 d'abril, de reforma de Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

8. L'Acadèmia Valenciana de la Llengua és la institució normativa de l'idioma valencià.

Aquest reconeixement de les llengües cooficials també es dona en els altres estatuts de comunitats amb llengua pròpia, així: s'incorpora la cooficialitat del català en els estatuts de Catalunya de 1979 (art. 3) i de les Illes Balears (art. 3), la cooficialitat del basc en els estatuts de País Basc (art. 6) i Navarra (LORAFNA, art. 9.2) i la del gallec, en l'estatut de Galícia (art. 5). Ací, també hauríem d'afegir l'aranès, ja que, si bé en l'Estatut de Catalunya de 1979, en l'article 3.4, es va determinar que "la parla aranese serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció", en la reforma de l'Estatut català de 2006, es va modificar aquesta consideració i, en l'article 6.5, ara s'atorga l'estatus de llengua oficial a Catalunya a "[l]a llengua occitana, denominada aranès a l'Aran".

També, sense atorgar la categoria de cooficialitat, s'atorga un reconeixement especial al "bable", en l'Estatut d'Astúries (art. 4) i a les "llengües i modalitats pròpies d'Aragó", en l'Estatut d'Aragó (art. 7). Per la seua banda, en l'Estatut de Castella i Lleó, en la reforma de 2007, primer es reivindica el "castellà" com a part del patrimoni històric i cultural d'aquesta Comunitat, i, més endavant, en l'article 5.2, estableix el dret a l'ús, la protecció i la promoció del "lleonès", mentre que en el 5.3 estableix aquests mateixos drets respecte del "gallec", en aquells llocs de la Comunitat de Castella i Lleó en els quals s'utilitze.

A més, ha d'apuntar-se que, fonamentalment a partir de les reformes estatutàries de 2006-2008, s'observa no sols el reconeixement, sinó una projecció de la cooficialitat i aquests drets lingüístics a diversos àmbits, com l'ensenyament, les administracions públiques, i fins i tot el notariat¹³. Entre aquests, vull destacar que, en l'actual Estatut d'Andalusia, després de la reforma operada en 2007, en l'article 213, es dona el mandat següent: "Els

¹³ GARCIA MENGUAL, F. "Article 6". En *Comentaris a l'estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana*. Dir. GARRIDO, V. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2013, p. 170-171.

mitjans audiovisuals públics promouran el reconeixement i ús de la modalitat lingüística andalusa, en les seues diferents parles". Aquest és, sens dubte, un exemple directe de la importància i la relació entre mitjans i drets lingüístics que es concreta en el seu reconeixement estatutari, encara que siga al voltant de les parles de la modalitat lingüística andalusa i no estem en cap supòsit de llengua cooficial.

1.2.2. Competències estatutàries en matèria de mitjans de comunicació¹⁴

Per a l'anàlisi de les competències estatutàries en l'àmbit dels mitjans de comunicació, tal com hem apuntat amb anterioritat, ens centrarem en l'estudi dels continguts sobre aquestes competències assumides per la Comunitat Valenciana en el seu Estatut, a partir del qual ressenyarem la resta de normes estatutàries.

Així, d'acord amb el que es preveia en la Constitució Espanyola, l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana (EACV) de 1982, en l'article 37¹⁵, assumia les competències en l'àmbit dels mitjans de comunicació social, sobre les quals es va anar articulant normativament i desenvolupant l'actuació de la Generalitat Valenciana en l'àmbit d'aquests drets i llibertats. No obstant això, aquest redactat va ser modificat amb la reforma estatutària feta per la Llei orgànica 1/2006, de 10 d'abril, de reforma de la Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, i va ser substituït per l'actual article 56 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, enquadrat en el Títol IV, relatiu a les Competències de la Comunitat Valenciana.

¹⁴ Per a un estudi més detallat d'aquesta qüestió, em remet a: VIDAL, J.M. *Llibertats informatives i mitjans de comunicació*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2019, p. 87-109.

¹⁵ Sobre aquest tema, poden consultar-se els comentaris que sobre aquest article 37 realitza FERNANDEZ DE LA GÁNDARA, L. "Article 37". En *Comentarios a l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Autònoma Valenciana*. Dir. MARTÍN MATEO, R. Madrid, Ed. Ministeri d'Administració Territorial i Institut d'Estudis d'Administració Local, 1985, p. 403-408.

En concret, la nova redacció de l'article 56 de l'EACV, tal com anirem desgranant, no comporta una ampliació competencial i s'ajusta perfectament al marc constitucional, però actualitza i millora, en tècnica legislativa, el que es preveia en l'article 37 del text de 1982, al mateix temps que afegim un nou apartat en el qual es contempla la creació, amb uns requisits específics, del *Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana* que haurà de desenvolupar-se per una llei posterior.

Vegem ara, atenent l'estructura del referit article 56, en els seus tres apartats, els antecedents, els continguts, el dret comparat i la legislació bàsica sobre la qual haurà de construir-se l'arquitectura legislativa de les comunitats autònomes¹⁶.

A) El desenvolupament legislatiu i l'execució del règim jurídic dels mitjans de comunicació.

En l'apartat primer inclou les disposicions relatives "al desenvolupament legislatiu i l'execució del règim de la radiodifusió i la televisió i de la resta de mitjans de comunicació", que són comuns en tots els textos estatutaris, encara que el seu contingut difereix en cadascun dels textos. No obstant això, podem agrupar-los en diversos patrons.

Els diferents patrons sobre els quals s'articulen aquestes competències en els Estatuts. En un primer grup podríem incloure aquells estatuts que contenen un major detall de la regulació d'aquests drets i llibertats. Entre aquests trobem *l'Estatut d'Autonomia d'Andalusia*, Llei orgànica 2/2007, de 19 de març, de reforma de l'Estatut d'Autonomia per a Andalusia, en el Títol VIII de la qual, sobre mitjans de comunicació social, es dedica l'article 207 al reconeixement dels principis i valors constitucionals del dret a la informació; l'article 208 als mitjans audiovisuals, i, fins i tot, l'article 217 a la

¹⁶ Per a una anàlisi amb major profunditat sobre aquesta qüestió, pot consultar-se: VIDAL, J.M. "Article 56". En *Comentarios a l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana*. GARRIDO, V. Dir. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2013, p. 1989-2009.

protecció dels drets en els mitjans audiovisuals. Amb això es completa el que s'estableix en l'article 69.3 i 4, en els quals es detalla que "[c]orrespon a la Comunitat Autònoma el desenvolupament legislatiu i l'execució sobre competències de mitjans de comunicació social" i que "[c]orrespon a la Comunitat Autònoma la competència compartida sobre ordenació i regulació i el control dels serveis de comunicació audiovisual que utilitzen qualsevol dels suports i tecnologies disponibles dirigits al públic d'Andalusia, així com sobre les ofertes de comunicació audiovisual si es distribueixen en el territori d'Andalusia". En aquesta mateixa línia s'inscriuen: *l'Estatut d'Autonomia d'Illes Balears*, Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut de les Illes Balears, que recull en els articles 88 i 92, del Títol V, sobre mitjans de comunicació social, els drets i les llibertats informatius, mentre que, en l'article 31, es recullen, sense més detall, les competències de desenvolupament legislatiu i execució sobre "mitjans de comunicació social"; o, en *l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que ho inclou en l'article 146, apartats 1.b) i 2, sobre mitjans de comunicació social i serveis de contingut audiovisual.

Altres textos estatutaris, dels denominats "de nova generació" –reformats entre 2007 i 2010–, dediquen un article específic a la regulació d'aquest àmbit competencial. Així: *l'Estatut d'Aragó*, Llei orgànica 5/2007, de 20 d'abril, de reforma de l'Estatut d'Autonomia d'Aragó, dedica l'article 74 als mitjans de comunicació social i fixa que "[c]orrespon a la Comunitat Autònoma la competència compartida en mitjans de comunicació social i serveis de contingut audiovisual"; la *Llei de Reintegració i Millorament del Règim Foral de Navarra*, Llei orgànica 13/1982, de 10 d'agost, modificada per les lleis orgàniques 1/2001 i 7/2010, hi dedica l'article 55, amb el següent contingut:

1. Correspon a Navarra el desenvolupament legislatiu i l'execució del règim de radiodifusió i televisió en els termes i casos establits en la Llei que regule l'Estatut jurídic de la Ràdio i la Televisió.

2. Igualment li correspon el desenvolupament legislatiu i l'execució de

les normes bàsiques de l'Estat relatives al règim de premsa i, en general, de tots els mitjans de comunicació social.

D'altra banda, *l'Estatut d'Autonomia de Galícia*, Llei orgànica 1/1981, de 6 d'abril, modificada per la Llei 18/2002, en l'article 34, i *l'Estatut d'Autonomia del País Basc*, Llei orgànica 3/1979, de 18 de desembre, en l'article 19, també recullen en un enunciat específic aquestes competències. La resta de textos estatutaris, en canvi, recullen aquests mandats en un subapartat, dins dels articles dedicats a concretar les competències de desenvolupament i execució de la legislació estatal. Així, es tracta de: *l'Estatut d'Autonomia d'Astúries*, Llei orgànica 7/1981, de 30 de desembre, article 17; *l'Estatut d'Autonomia de Canàries*, Llei orgànica 10/1982, de 10 d'agost, article 32; *l'Estatut d'Autonomia de Cantàbria*, Llei orgànica 8/1981, de 30 de desembre, article 25; *l'Estatut d'Autonomia de Castella-la Manxa*, Llei orgànica 9/1982, de 10 d'agost, articles 32 i 38; *l'Estatut d'Autonomia de Castella i Lleó*, Llei orgànica 14/2007, de 30 de novembre, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Castella i Lleó, article 71; *l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat de Madrid*, Llei orgànica 3/1983, de 25 de febrer, article 27; *l'Estatut d'Autonomia d'Extremadura*, Llei orgànica 1/2011, de 28 de gener, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Autònoma d'Extremadura, article 10; *l'Estatut d'Autonomia de La Rioja*, Llei orgànica 3/1982, de 9 de juny, article 9; *l'Estatut d'Autonomia de la Regió de Múrcia*, Llei orgànica 4/1982, de 9 de juny, articles 11 i 14; *l'Estatut d'Autonomia de Ceuta* (ciutat autònoma), Llei orgànica 1/1995, de 13 de març, article 22; i *l'Estatut d'Autonomia de Melilla* (ciutat autònoma), Llei orgànica 2/1995, de 13 de març, article 22.

Legislació bàsica sobre la qual haurà de desenvolupar-se la legislació autonòmica. En aquesta breu anotació sobre el contingut de la competència estatutària, contemplada en l'apartat segon del nostre Estatut, resulta necessari, com una qüestió prèvia, ressenyar la legislació bàsica estatal en aquesta matèria, sobre la qual ha d'articular-se el "desenvolupament legislatiu i l'execució del règim de radiodifusió i televisió i de la resta de mitjans de comunicació" en els àmbits autonòmics.

Quant a la *normativa general que pot afectar els continguts o la programació*, hem d'avançar que és bastant àmplia, encara que bona part d'aquestes lleis només incideixen o regulen alguns aspectes molt puntuals. Entre aquestes disposicions, en primer lloc, cal destacar les lleis orgàniques que desenvolupen alguns drets fonamentals: la Llei orgànica 4/1981 dels Estats d'Excepció, Alarma i Lloc; la Llei orgànica 1/1982 del Dret a l'Honor, a la Intimitat i la Pròpia Imatge; la Llei orgànica 2/1984 del Dret de Rectificació; la Llei orgànica 5/1985 del Règim Electoral General; la Llei orgànica 1/1996 de Protecció jurídica del Menor; la Llei orgànica 2/1997 de Clàusula de consciència dels professionals de la informació; la Llei orgànica 1/2004 de Mesures de protecció integral contra la Violència de Gènere, etc. Però, també, podrien referir-se altres disposicions ordinàries, com: el Reial decret legislatiu que aprova el text refós de la Llei de Propietat Intel·lectual i les seues posteriors modificacions; la Llei de Secrets Oficials; la Llei de Defensa de Consumidors i Usuaris; Llei sobre Competència Deslleial; Llei General de Telecomunicacions, etc., que, sense tenir el caràcter d'orgàniques i malgrat no regular directament el desenvolupament o protecció de drets fonamentals, sí que tenen algunes prescripcions que han de tenir-se en compte a l'hora de preparar o difondre els continguts dels mitjans de comunicació.

A més de la regulació genèrica que hem ressenyat, s'han aprovat *lleis sobre regulació dels continguts en l'àmbit dels mitjans audiovisuals*, que estableixen unes pautes concretes sobre l'actuació, la programació o els continguts d'aquests mitjans i que completen aquesta legislació bàsica, sobre la qual ha d'articular-se el desenvolupament i l'execució de les competències autonòmiques recollides per l'Estatut.

Sobre aquest tema, convé apuntar que bona part d'aquestes lleis deriven de l'impuls regulador que es va donar amb l'aprovació de la Directiva de Televisió sense Fronteres (Directiva 89/552/CEE) i la seua obligada, encara que tardana, transposició, així com dels seus posteriors textos reformats (directives 97/36/CE, 2007/65/CE, 2010/13/UE i 2018/1808), que van propiciar l'aprovació de diverses lleis dirigides específicament als continguts i programació dels mitjans audiovisuals. D'entre aquestes, cal citar les lleis

25/1994, 21/1997, 22/1999, o els reials decrets 1462/99 o 410/2002, que són un bon exemple de com, des d'un àmbit o l'altre, s'han regulat determinats aspectes dels continguts audiovisuals. Com, d'altra banda, i des d'una altra perspectiva, també ho van ser les lleis que des de 1995 van regular els diferents sistemes d'emissió televisiva, en les quals també es van establir alguns principis sobre la seua programació. No obstant això, també resulta obligat esmentar que aquest conjunt de lleis, fins a divuit textos normatius podríem citar, es van modificar o derogar amb la Llei 7/2010, General de Comunicació Audiovisual, que establí un nou marc regulador per als continguts dels serveis de comunicació audiovisual sotmesos a la jurisdicció espanyola, que ara pivoten sobre els drets del públic i els drets dels prestadors del servei de comunicació audiovisual, al mateix temps que s'hi han inclòs uns nous principis sobre l'accés i l'exercici de l'activitat d'aquests mitjans, que constitueixen el nou marc de referència sobre el qual haurà d'articular-se la legislació autonòmica, tant per als mitjans estatals amb desconexions territorials, com per als mitjans autonòmics i locals¹⁷.

D'altra banda, quant a la *normativa sobre el servei públic de comunicació audiovisual d'àmbit estatal*, ha d'apuntar-se que la Llei 4/1980, de 10 de gener, de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió, va contemplar la creació dels consells assessors d'RTVE en les diferents comunitats, i fruit d'això, en la Comunitat Valenciana, però també en la resta de comunitats autònomes, es van aprovar normatives autonòmiques per a regular els consells assessors d'RTVE en aquestes comunitats (*Llei 3/198, de la Generalitat, per la qual es crea i regula el Consell Assessor d'RTVE a la Comunitat Valenciana*). No obstant això, amb la reforma del model de la ràdio i televisió pública estatal feta per la Llei 17/2006, de la ràdio i la televisió de titularitat estatal¹⁸, i la creació de la Corporació de Ràdio i Televisió Espanyola S.A,

¹⁷ Per a una anàlisi detallada de totes aquestes qüestions: VIDAL BELTRÁN J. M. "El nou marc jurídic per a la regulació de les emissions i continguts dels mitjans de comunicació audiovisuals". En *Continguts i formats de qualitat en la nova televisió*. VVAA. Ed. IORTV, Madrid, 2011. Pàgs. 34-68.

¹⁸ BOE, 6.07.2006

es modifiquen els postulats sobre els quals s'articulaven aquests consells assessors i, per tant, queden derogades de facto aquestes normes autonòmiques.

Quant a la creació dels *mitjans de comunicació públics autonòmics*, hem de fer referència a la Llei 46/1983, de 26 de desembre, reguladora del Tercer Canal de Televisió, que establia l'obligació que l'activitat i l'estructura dels tercers canals (autonòmics) havia d'inspirar-se en uns principis d'actuació i organització similars als establits en la Llei 4/1980 (ERTV) per a l'Ens Públic Radiotelevisió Espanyola. Per tant, les diverses lleis autonòmiques que van regular els diferents organismes autonòmics de ràdio i televisió van adoptar aquest model per a la seua posada en marxa i funcionament, entre les quals destaquem la *Llei 7/1984, de 4 de juliol, de creació de l'Entitat Pública RTVV i regulació dels serveis de radiodifusió i televisió de la Generalitat Valenciana*.

Cal dir que en la Llei 46/1983 també s'inclouïen, en el marc dels seus respectius àmbits competencials que podia incorporar cada Comunitat Autònoma, els principis de promoció de la llengua i la cultura pròpia, d'acord amb el que establia la seua regulació autonòmica¹⁹ o altres aspectes específics de cada comunitat.

També, encara que va ser el cas de la Comunitat Valenciana, pot advertir-se que el marc jurídic derivat de l'obligació d'ajustar-se al que s'estableix en la Llei 4/1980 va decaure amb l'aprovació Llei 17/2006 de la ràdio i televisió de titularitat estatal, a partir de la qual algunes comunitats autònomes²⁰ van adaptar la seua legislació autonòmica a uns principis i

¹⁹ Així, per exemple, l'art. 2.1 de la Llei 7/1984 de Creació de l'Ens Públic Radiotelevisió Valenciana afegia als referits principis: «la promoció i protecció de la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana». A Catalunya, la Llei 11/2007, de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, també va consagrar en l'article 22 els principis generals de la programació, on afegí la promoció de la llengua i cultura catalanes. A Galícia, la Llei 9/1984 de Creació de la Companyia de Ràdio i Televisió de Galícia, en l'article 16, afegia als principis generals el de promoció i difusió de la cultura i la llengua gallega, així com la defensa de la identitat de la nacionalitat gallega. A Canàries, la Llei 8/1984 de radiodifusió i televisió en la Comunitat Autònoma de Canàries, fixà, en les seues articles 2 i 3, la defensa de la identitat, valors i interessos del poble canari, etc.

organització similars al que s'estableix en la nova regulació estatal per a la nova Corporació RTVE. En aquests moments, encara que es manté vigent el que s'estableix en les respectives lleis de creació per a les diferents ràdios i televisions autonòmiques, tothom deu ajustar-se al que s'estableix amb caràcter general en la Llei 7/2010, General de Comunicació Audiovisual, en els seus articles 40 al 43, així com el que es preveu en la disposició addicional segona, punt 5, amb independència del possible desenvolupament, en el marc dels seus respectius àmbits competencials, que puga fer-ne cada comunitat autònoma, o dels principis de promoció de la llengua i la cultura pròpia, que ja es contemplaven en la seua regulació autonòmica i que, això sí, es mantenen totalment vigents. En concret, en la Comunitat Valenciana ja es van tenir en compte aquests nous principis de la Llei 7/2010 en les lleis autonòmiques que van derogar la Llei 7/1984, i van crear un nou model de ràdio i televisió autonòmica en 2012 i 2016.

Quant a la *legislació bàsica sobre la ràdio i televisió pública local* també ha de notar-se que mantenia uns principis molt similars als establits per a les ràdios i televisions públiques d'àmbit estatal i autonòmic, segons el que es disposà en la *Llei 11/1991 de 8 d'abril, d'Organització i Control de les emissores municipals de radiodifusió sonora, i en la Llei 41/1995, de 22 de desembre, de Televisió Local per Ones Terrestres*. Però, igual com s'esdevingué per a la ràdio i televisió autonòmica, la Disposició final derogatòria de la Llei 7/2010, General de Comunicació Audiovisual, va derogar aquestes lleis, i els nous principis i normes sobre la seua organització o control ja hauran d'ajustar-se als nous paràmetres establits per la legislació bàsica estatal.

A tot este conjunt de normes, també hauríem d'afegir-hi totes les normes aprovades respecte dels mitjans tècnics d'emissió i *els corresponents plans tècnics nacionals*, tant en la radiodifusió, com en la televisió,

²⁰ Entre aquestes: Andalusia, amb la Llei 18/2007, de 17 de desembre, de la ràdio i televisió de titularitat autonòmica gestionada per l'Agència Pública empresarial de la Ràdio i Televisió d'Andalusia (BOJA 26.12.2007; BOE 23.1.2008); o Catalunya, amb la Llei 11/2007, d'11 d'octubre, de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (DOGC 18.10.2007; BOE 6.11.2007), etc.

especialment en el trànsit de la difusió analògica a la digital, com per exemple la Llei 10/2005, de 14 de juny, de Mesures Urgents per a l'Impuls de la Televisió Digital Terrestre, de Liberalització de la Televisió per Cable i de Foment del Pluralisme, i el Reial decret 944 /2005, de 29 de juliol, pel qual s'aprova el Pla tècnic nacional de la televisió digital terrestre, que estableix les demarcacions territorials de la televisió local o comarcal, o el Reial decret 964/2006, d'1 de setembre, pel qual s'aprova el Pla tècnic nacional de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència. A això, podríem afegir-hi les modificacions que aquests plans tècnics han patit amb motiu de la cessió de part del seu espectre radioelèctric al 5G.

Per últim, també resulta obligat apuntar que les normes que regulen els *prestadors privats del servei de comunicació audiovisual*, les quals havien d'ajustar-se al que es preveu en: la Llei 10/1988, de 3 de maig, de Televisió Privada; la Llei 37/1995, de 12 de desembre, de Telecomunicacions per Satèl·lit, en el que es refereix als serveis de comunicació audiovisual per satèl·lit; o la Llei 41/1995, de 22 de desembre, de Televisió Local per Ones Terrestres, etc., a més de les obligacions detallades en els plecs de les seues respectives concessions. Sobre aquestes bases es van adjudicar les concessions de ràdio i televisió en les Comunitats Autònomes, encara que amb la Llei 7/2010, General de Comunicació Audiovisual, que va derogar les lleis citades i va establir uns nous mandats sobre l'accés i prestació del servei de comunicació audiovisual, va veure's modificat el seu règim jurídic, que s'establia en aquesta llei de 2010, i transformades les seues concessions en llicències per a prestar aquest servei.

B) La creació de mitjans de comunicació autonòmics.

Com una qüestió prèvia, ha de precisar-se que els comentaris d'aquest apartat es realitzen partint de les anàlisis ja aportades en les pàgines precedents, especialment quant a les pautes generals sobre la legislació bàsica, per la qual cosa ací ens centrem en les normes específiques sobre la possibilitat de crear mitjans de comunicació públics autonòmics.

Són moltes les concordances del contingut d'aquests articles entre els textos estatutaris de les comunitats autònomes, que en el cas de la Comunitat Valenciana es concreten en l'article 56.2, que preveu que la Comunitat Autònoma pugui "regular, crear i mantindre televisió, ràdio i altres mitjans de comunicació social, de caràcter públic, per al compliment de les seues finalitats". Siga dit que, també en aquest cas, podem notar certes diferències. Vegem-ho en cada cas.

En primer lloc, podem observar els estatuts que, amb un redactat i una estructura similar a l'Estatut ressenyat, dediquen un article específic als mitjans de comunicació social, en el qual s'enuncia aquesta competència. Així, podem citar: *l'Estatut d'Autonomia d'Aragó*, Llei orgànica 5/2007, de 20 d'abril, de reforma de l'Estatut d'Autonomia d'Aragó, que l'inclou en l'article 74.2; o l'article 55.3 de la *Llei de Reintegració i Millorament del Règim Foral de Navarra*, Llei orgànica 13/1982, de 10 d'agost modificada per les lleis orgàniques 1/2001 i 7/2010, que concreta que "[d]'acord amb el que s'estableix en els apartats anteriors, Navarra podrà regular, crear i mantenir la seua pròpia premsa, ràdio i televisió, i, en general, tots els mitjans de comunicació social per al compliment de les seues finalitats".

En altres textos estatutaris de la primera època també es recull la possibilitat de "regular, crear i mantindre la seua pròpia televisió, ràdio i premsa i, en general, tots els mitjans de comunicació social per al compliment de les seues finalitats"; per exemple: *l'Estatut d'Autonomia de Galícia*, Llei orgànica 1/1981, de 6 d'abril, en l'article 34.3; *l'Estatut d'Autonomia del País Basc*, Llei orgànica 3/1979, de 18 de desembre, en l'article 19.3; *l'Estatut d'Autonomia d'Astúries*, Llei orgànica 7/1981, de 30 de desembre, article 17.3; i *l'Estatut d'Autonomia de Canàries*, Llei orgànica 10/1982, de 10 d'agost, article 32.3.

Així mateix, hi ha alguns estatuts d'autonomia que recullen aquesta potestat com un subapartat dins dels articles generals dedicats a concretar les competències de desenvolupament i execució de la legislació estatal. Es tracta dels estatus següents: *l'Estatut d'Autonomia de Castella i Lleó*, Llei orgànica 14/2007, de 30 de novembre, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Castella i Lleó, article 71.12; *l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat de*

Madrid, Llei orgànica 3/1983, de 25 de febrer, article 27.11; *Estatut d'Autonomia d'Extremadura*, Llei orgànica 1/2011, de 28 de gener, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Autònoma d'Extremadura, article 10.8; *l'Estatut d'Autonomia de La Rioja*, Llei orgànica 3/1982, de 9 de juny, article 9.6; *l'Estatut d'Autonomia de Castella-la Manxa*, Llei orgànica 9/1982, de 10 d'agost, article 32.9.

En altres dos estatuts, com són *l'Estatut d'Autonomia de Cantàbria*, Llei orgànica 8/1981, de 30 de desembre, article 25, i *l'Estatut d'Autonomia de la Regió de Múrcia*, Llei orgànica 4/1982, de 9 de juny, article 11, encara que no contenen directament aquesta potestat, s'inclou una referència genèrica a la potestat de desenvolupament i execució que contempla l'article 149.1.27 de la Constitució.

Majors diferències, però, podem trobar en *l'Estatut d'Autonomia d'Andalusia*, Llei orgànica 2/2007, de 19 de març, de reforma de l'Estatut d'Autonomia per a Andalusia, que, a més de preveure, en l'article 69.2, aquest mateix mandat, dedica l'article 210, dins del Títol VIII, sobre mitjans de comunicació social, a regular el Servei públic de radiotelevisió, i l'article 211 als mitjans de comunicació públics. Contempla tant els serveis que han de prestar com les obligacions en la configuració d'aquests mitjans.

En aquesta mateixa línia s'inscriu *l'Estatut d'Autonomia d'Illles Balears*, Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut de les Illes Balears, en el Títol V, dedicat als mitjans de comunicació social, que en l'article 90 detalla les característiques que han de complir els mitjans públics de comunicació, mentre que l'article 91 es dedica al control parlamentari sobre aquests mitjans.

Pel que fa a *l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, en el seu afany per detallar l'àmbit competencial, estableix en l'article 146.1.a): "La competència exclusiva sobre l'organització de la prestació del servei públic de comunicació audiovisual de la Generalitat i dels serveis públics de comunicació audiovisual d'àmbit local, respectant la garantia de l'autonomia local".

Finalment, també ha d'apuntar-se que aquesta possibilitat de crear mitjans propis de comunicació no està detallada en *l'Estatut d'Autonomia de Ceuta* (ciutat autònoma), Llei orgànica 1/1995, de 13 de març, i tampoc, en *l'Estatut d'Autonomia de Melilla* (ciutat autònoma), Llei orgànica 2/1995, de 13 de març.

C) La creació d'autoritats independents en l'àmbit dels mitjans de comunicació audiovisuals.

La creació d'una autoritat audiovisual independent en l'àmbit dels mitjans de comunicació audiovisuals és una pràctica comuna en tots els països europeus²¹ i, al mateix temps, una aspiració democràtica de totes les forces polítiques que es va plasmar, en el seu moment, amb l'Acord del Ple del Senat de 17 de novembre de 1993, per a crear una Comissió Especial per a l'Estudi dels Continguts Televisius, i l'acord, quasi unànime, sobre les seues conclusions²². Però, a més, també és un mandat europeu reiterat en les directives sobre serveis de comunicació audiovisual.

Sobre aquest tema, ha de notar-se, en l'àmbit de la legislació bàsica estatal, que en el Títol V de la Llei 7/2010, de 31 de març, General de Comunicació Audiovisual, es va contemplar i regular la creació d'un òrgan de similars característiques, com era el Consell Estatal de Mitjans Audiovisuals. Tanmateix, una reforma posterior del Títol V citat d'aquesta Llei, l'any 2012,

²¹ Entre aquestes: Andalusia, amb la Llei 18/2007, de 17 de desembre, de la ràdio i televisió de titularitat autonòmica gestionada per l'Agència Pública empresarial de la Ràdio i Televisió d'Andalusia (BOJA 26.12.2007; BOE 23.1.2008); o Catalunya, amb la Llei 11/2007, d'11 d'octubre, de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (DOGC 18.10.2007; BOE 6.11.2007), etc.

²² Sobre aquest tema poden consultar-se nombroses publicacions que analitzen aquest procés i les característiques i el règim jurídic d'aquestes autoritats independents, d'entre les quals podem citar: Joaquín TORNOS, *Les autoritats de regulació de l'Audiovisual*. Madrid, Ed. CAC-Marcial Pons, 1999; Artemi RALLO, *Pluralisme informatiu i Constitució*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2000; PALACIO, Manuel, GARCIA CASTILLEJO, Angel, TOMÁS, Ferràn, ZALLO, Ramón, BOURDON, Jérôme, SCHUMANN, Gernot, CAMPS, Victoria, DEL CORRAL, Jorge, BUSTAMENATE, Enrique. Quadern Central TELOS, núm. 68, juliol-setembre, 2006.

ho va suprimir i va distribuir les seues competències entre el Consell Estatal de Mercats i Competència i el Ministeri amb competència en matèria de telecomunicacions.

Des de la perspectiva autonòmica, ha d'assenyalar-se que algunes comunitats autònomes, en el marc de les seues competències sobre mitjans de comunicació, ja havien creat una «alta autoritat audiovisual». Així, el 1996, en una llei de la Generalitat de Catalunya es va incloure la creació del Consell Audiovisual de Catalunya; la Comunitat de Madrid, en 2001, amb la Llei de Continguts Audiovisuais i Serveis Addicionals; la Comunitat Foral Navarresa, amb la seua Llei foral 18/2001, etc. A més, algunes comunitats autònomes, en les reformes estatutàries de 2006 i 2007, van recollir en els seus estatuts d'autonomia l'existència o la creació d'unes autoritats audiovisuals independents com una de les institucions estatutàries de la mateixa comunitat (Andalusia, Catalunya o Illes Balears) o en unes altres, simplement, com un mandat exprés per a crear per llei aquesta autoritat audiovisual (Comunitat Valenciana).

Seguint cert ordre cronològic, el primer organisme d'aquestes característiques que es va crear va ser el *Consell Audiovisual de Catalunya* (CAC), previst en la *Llei 8/1996, de 5 de juliol, de la Generalitat de Catalunya, de regulació de la programació audiovisual distribuïda per cable*. Encara que uns anys més tard es va derogar i es va substituir per la *Llei 2/2000, de 4 de maig, del Consell de l'Audiovisual de Catalunya*, que després ha sigut parcialment modificada, entre altres, per la *Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la Comunicació Audiovisual de Catalunya*²³. Quant a la regulació estatutària a Catalunya, deu esmentar-se que l'Estatut aprovat en 2006 incorpora aquest Consell com un òrgan d'autogovern de la Comunitat Autònoma, que en l'article 82 descriu així:

²³ Per a una anàlisi més detallada, pot consultar-se: <https://www.cac.cat/acords-recerca/normativa-audiovisual>

El Consell Audiovisual de Catalunya és l'autoritat reguladora independent en l'àmbit de la comunicació audiovisual pública i privada. El Consell actua amb plena independència del Govern de la Generalitat en l'exercici de les seues funcions. Una llei del Parlament ha d'establir els criteris d'elecció dels seus membres i els seus àmbits específics d'actuació.

També Andalusia va crear una alta autoritat audiovisual independent, mitjançant la Llei 1/2004, de 17 de desembre, de creació del Consell Audiovisual d'Andalusia, definida com: "una autoritat independent que regula l'activitat dels mitjans audiovisuals a Andalusia... La seua comesa és vetlar pel respecte dels drets i les llibertats reconeguts en la Constitució i l'Estatut d'Andalusia, així com pel compliment de la normativa vigent en matèria audiovisual i de publicitat"²⁴. A més, en la seua reforma estatutària de 2007, ho ha consolidat com a òrgan estatutari, conforme es recull en l'article 131 del seu Estatut d'Autonomia:

1. El Consell Audiovisual és l'autoritat audiovisual independent encarregada de vetlar pel respecte dels drets, llibertats i valors constitucionals i estatutaris en els mitjans audiovisuals, tant públics com privats, a Andalusia, així com pel compliment de la normativa vigent en matèria audiovisual i de publicitat.
2. El Consell Audiovisual vetlarà especialment per la protecció de la joventut i la infància en relació amb el contingut de la programació dels mitjans de comunicació, tant públics com privats, d'Andalusia.
3. Una llei del Parlament regularà la seua composició, competència i funcionament.

En aquesta ressenya de les Comunitats que contempnen, en el seu marc estatutari, la creació d'un Consell Audiovisual, també hem de citar les *Illes Balears* que van incloure aquest organisme en l'article 77 del seu nou text estatutari:

²⁴ El mateix per Andalusia a: <http://www.consejoaudiovisualdeandalucia.es>

El Consell Audiovisual de les Illes Balears es configura com una entitat pública independent, la missió de la qual és vetllar en els mitjans de comunicació social de titularitat pública pel compliment dels principis rectors del model audiovisual, concretament: promoure les condicions per garantir la informació veraç, objectiva i neutral, i promoure la societat de la informació; garantir l'accés dels grups polítics i socials representatius als mitjans de comunicació social; fomentar el pluralisme lingüístic en els mitjans de comunicació; que es compleixin els principis que inspiren el model lingüístic de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears, i garantir i afavorir l'accés de les persones amb discapacitat auditiva o visual als mitjans de comunicació social i a les noves tecnologies.

Els membres del Consell Audiovisual són nomenats pel Parlament de les Illes Balears mitjançant el vot favorable de tres cinquenes parts dels seus membres. La composició i les funcions concretes han de ser desplegades per una llei del Parlament.

Amb posterioritat i conforme a aquest mandat, van aprovar la Llei 2/2010, de 7 de juny, del Consell Audiovisual de les Illes Balears²⁵.

En aquesta línia s'inscriu també la Comunitat Valenciana, que en l'article 56.3 del seu Estatut va establir l'obligació de crear, per una llei de les Corts, aprovada per majoria de tres cinquenes parts, el Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana, per a vetllar pel respecte dels drets, les llibertats i els valors constitucionals i estatutaris en l'àmbit de la comunicació i els mitjans audiovisuals en la Comunitat Valenciana. Un mandat que s'ha concretat, després de dotze anys, en la *Llei 10/2018, de 18 de maig, de creació del Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana*. Però aquesta qüestió ja l'analitzarem en els apartats següents.

En altres comunitats autònomes, encara que no s'hagen recollit aquests Consells en els seus textos estatutaris, també ha existit una regulació i s'han creat –també suprimit– organismes de característiques similars, com és el cas de Navarra, Madrid o Galícia.

Són, per tant, moltes les possibilitats i els desenvolupaments que s'han donat en els diferents marcs jurídics autonòmics d'aquestes figures, encara que hem de dir que aquestes autoritats audiovisuals autonòmiques acostumen a ser organismes independents, amb personalitat jurídica

pròpia, amb un àmbit competencial específic que acostuma a incloure els serveis de ràdio i televisió, públics i privats, que no sobrepassen la cobertura de la Comunitat Autònoma.

Segona part

**MARC JURÍDIC DELS MITJANS
DE COMUNICACIÓ I DRETS
LINGÜÍSTICS EN L'ESPAI
COMUNICATIU AUTÒNOMIC**

2.1. L'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana i les competències en matèria de mitjans de comunicació

Apuntades les línies fonamentals de la normativa constitucional i estatutària en l'àmbit dels mitjans de comunicació i els drets lingüístics, ara ens correspon endinsar-nos en la concreció d'aquestes normes en la Comunitat Valenciana.

Així, tal com ja hem apuntat, l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana (EACV) va assumir les competències en matèria de mitjans de comunicació en l'article 37 de la Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol, d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, que, en el seu redactat, abans de la reforma de 2006, establia el següent:

1. En el marc de les normes bàsiques de l'Estat, correspon a la Generalitat Valenciana el desenvolupament legislatiu i l'execució del règim de radiodifusió i televisió en els termes i casos establits en la Llei que regule l'Estatut jurídic de la ràdio i la televisió.
2. Igualment li correspon, en el marc de les normes bàsiques de l'Estat, el desenvolupament legislatiu i l'execució del règim de premsa i, en general, de tots els mitjans de comunicació social.
3. En els termes establits en els apartats anteriors d'aquest article, la Generalitat Valenciana podrà regular, crear i mantindre la seua pròpia televisió, ràdio i premsa i, en general, tots els mitjans de comunicació social per al compliment de les seues finalitats.

A partir d'aquests mandats estatutaris es va anar articulant normativament i desplegant l'actuació de la Generalitat Valenciana en l'àmbit dels mitjans de comunicació social. No obstant això, ha de precisar-se que aquest redactat va ser modificat amb la reforma estatutària de 2006 i substituït per l'actual article 56 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana. En concret, amb la nova redacció de l'article 56, que no comporta una ampliació competencial i s'ajusta perfectament al marc constitucional, s'actualitza i millora, en tècnica jurídica, el que es preveu en l'article 37 del text de 1982, al mateix temps que s'afeg un nou apartat en el qual es contempla la creació, amb uns

requisits específics, del Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana que haurà de desenvolupar-se per una llei posterior.

Així, l'actual redacció de l'article 56 del text estatutari, estableix:

1. Correspon a La Generalitat, en el marc de les normes bàsiques de l'Estat, el desenvolupament legislatiu i l'execució del règim de radiodifusió i televisió i de la resta de mitjans de comunicació en la Comunitat Valenciana.
2. En els termes establits en l'apartat anterior d'aquest article, la Generalitat podrà regular, crear i mantindre televisió, ràdio i altres mitjans de comunicació social, de caràcter públic, per al compliment de les seues finalitats.
3. Per llei de les Corts, aprovada per majoria de tres cinquenes parts es crearà el Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana, que vetlarà pel respecte dels drets, llibertats i valors constitucionals i estatutaris en l'àmbit de la comunicació i els mitjans audiovisuals en la Comunitat Valenciana. Quant a la seua composició, nomenament, funcions i estatut dels seus membres, igualment caldrà ajustar-se al que dispose la llei.

2.1.1. Les disposicions estatutàries

En primer lloc, ens correspon detallar les competències assolides en l'apartat primer de l'art. 56, per al desplegament del marc legislatiu i l'execució del règim de radiodifusió i televisió i de la resta de mitjans de comunicació en la Comunitat Valenciana. Per això, la primera fita havia de ser la concreció del traspàs de funcions de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Valenciana en matèria de mitjans de comunicació social. Esta fita es va assolir amb el Reial decret 1126/1985, de 19 de juny, de traspàs de les competències i funcions, en matèria de mitjans de comunicació social. Aquestes competències les va assumir la Generalitat Valenciana a partir del dia 1 de setembre de 1985.

Amb aquest Reial decret de 1985 van passar a competència de la Generalitat, en matèria de premsa escrita, la recepció i l'informe de les instàncies de les empreses editores de publicacions diàries i de les agències informatives situades a la Comunitat Valenciana que sol·licitaren subvencions directes pels conceptes establits en la llei d'ajudes a

empreses periodístiques i agències informatives, així com la remissió de les mateixes a l'Administració de l'Estat per a la seua resolució o la inspecció per a l'acreditació dels elements tecnològics objecte de subvencions per reconversió tecnològica. També passaren a ser competència de la Generalitat les liquidacions i els pagaments que per aquestes subvencions que pogueren correspondre a les empreses editores de publicacions diàries i agències informatives domiciliades a la Comunitat Valenciana.

En matèria de radiodifusió sonora, pel Reial decret citat, es van traspasar a la Generalitat Valenciana, en el marc de les normes bàsiques de l'Estat i en funció dels plans nacionals establerts per l'Administració estatal, les funcions inherents al règim concessional sobre la gestió indirecta del servei públic de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència, consistents en: la resolució de les sol·licituds de concessió d'emissores de radiodifusió de freqüència modulada; l'atorgament de concessions d'instal·lacions i funcionament d'aquestes; la regulació dels procediments d'adjudicació; les facultats de renovació de les concessions corresponents en el mateix àmbit; l'emissió del dictamen previ als projectes tècnics de les instal·lacions d'emissores, així com l'adequació de la seua realització; i, el registre de les empreses radiodifusores. Precisament, sobre aquestes bases, es va anar adoptant un conjunt de normes i convocant els corresponents concursos per a anar conformant l'actual panorama radiofònic a la Comunitat Valenciana en l'àmbit competencial de la Generalitat, com s'analitzarà en següents apartats.

En l'àmbit de la televisió local o comarcal –analògica i digital– i televisió autonòmica digital en gestió indirecta, l'àmbit competencial de la Generalitat es va desplegar a partir de la normativa bàsica estatal. Així, han de citar-se com a normes de referència –que també són de referència per a les televisions locals públiques–: la llei de televisió local de 1995; el Reial decret 439/2004, modificat pel Reial decret 2268/2004, pel qual s'aprova el Pla Tècnic Nacional de Televisió Local –en la qual s'estableixen 18 demarcacions per al territori de la Comunitat Valenciana–; la llei 10/2005, de

14 de juny, de Mesures Urgents per a l'Impuls de la Televisió Digital Terrestre, de Liberalització de la Televisió per Cable i de Foment del Pluralisme; i, el Reial decret 944 /2005, de 29 de juliol, pel qual s'aprova el Pla tècnic nacional de la televisió digital terrestre. Així, i d'acord amb aquesta normativa bàsica, la Generalitat va convocar els anys 2005 i 2010 els concursos corresponents per a atorgar les llicències de televisió digital terrestre d'àmbit comarcal i autonòmic. A més, ha anat atorgant les corresponents habilitacions per a les emissions municipals d'àmbit comarcal que s'han sol·licitat.

Respecte a les emissions de Radiotelevisió Espanyola en la Comunitat Valenciana, segons el que es va preveure en l'article 14.2 de la Llei 4/1980, de 10 de gener, de l'Estatut de la Ràdio i de la Televisió, en contemplar la constitució d'un òrgan representatiu, la composició del qual s'havia de determinar per una Llei autonòmica, a la Comunitat Valenciana es va aprovar la Llei 3/1984 per la qual es crea i regula el Consell Assessor d'RTVE a la Comunitat Valenciana, que es va completar amb el Decret 100/1988, de 18 de juliol, pel qual es va aprovar el Reglament d'organització i funcionament del Consell Assessor d'RTVE a la Comunitat Valenciana, on es van detallar els procediments i mecanismes per a la seua actuació. En l'actualitat, amb la Llei 17/2006 de la Corporació RTVE –ja citada– s'ha derogat la legislació bàsica estatal que establia aquesta previsió, per la qual cosa s'ha generat un buit en la legislació sobre els postulats d'aquest Consell Assessor, com després aclarirem.

Com hem pogut constatar, de la breu ressenya efectuada fins al moment al voltant del desenvolupament normatiu en aquest àmbit, podria afirmar-se que fins a 2006 la Generalitat havia assumit i exercit àmpliament les competències en matèria de mitjans de comunicació social i per a això s'havien utilitzat fórmules jurídiques diferents –lleis, decrets i, fins i tot, resolucions–, per a la regulació i adjudicació de les concessions de ràdio i televisió en gestió indirecta, privats i municipals. Però, al mateix temps, faltava un desplegament regulador sobre el conjunt del sector audiovisual i, en concret, sobre les emissions i els continguts d'aquests mitjans i era necessari escometre una reforma i adequació del marc normatiu

relatiu al foment de l'activitat audiovisual, els incentius públics directes a la producció, distribució i exhibició audiovisual, el foment de la investigació i coordinació en el sector audiovisual, etc. Així doncs, per a completar l'àmbit competencial de l'antic article 37.1 i 2 o de l'actual article 56, era necessària una llei que emprengués la regulació d'aquestes qüestions, tal com es va concretar en la Llei 1/2006, de 19 d'abril, de la Generalitat Valenciana, del Sector Audiovisual. Amb aquesta llei es va procurar una regulació integral del sector audiovisual a la Comunitat Valenciana, sobre els aspectes que hem apuntat, al mateix temps que es va escometre l'organització administrativa de la Generalitat en matèria audiovisual i es va procedir a ordenar el sector de la televisió digital en la Comunitat Autònoma.

Ara bé, les pròpies llacunes de la Llei 1/2006, que també necessitava un desplegament reglamentari, així com els canvis en la regulació bàsica estatal sobre mitjans de comunicació audiovisuals, fonamentalment, amb l'aprovació de la Llei 7/2010, General de Comunicació Audiovisual, que va establir unes noves bases en la regulació de la comunicació audiovisual i que va derogar bona part de la legislació bàsica sobre la qual s'hi havia construït la llei autonòmica de 2006, feien necessari emprendre la reforma d'aquesta llei, completar les llacunes que mantenia i acordar-ne el desplegament reglamentari. Aquestes qüestions s'han abordat amb el Decret 4/2017, de 20 de gener, del Consell, pel qual es regulen els serveis i el Registre de Prestadors de Comunicació Audiovisual de la Comunitat Valenciana i, sobretot, amb la Llei 10/2018, de 18 de maig, de creació del Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana (CACV) que, entre altres continguts, reforma nombrosos articles de la Llei 1/2006, de la Generalitat, del Sector Audiovisual.

A continuació detallarem el desplegament de l'apartat segon de l'article 56, relatiu a la regulació, la creació i el manteniment de mitjans televisius, radiofònics o de qualsevol altre tipus de mitjà que consideren oportú per al compliment de les seues finalitats. En concret, segons el que es preveu en el text estatutari i, al mateix temps, en el marc de les normes bàsiques del règim de la ràdio i la televisió, d'acord amb el que estipula l'article 2 de

la Llei 4/1980, de l'Estatut de la Ràdio i Televisió, així com l'article 1 de la Llei 46/1983 Reguladora del Tercer Canal de Televisió, es va tramitar i aprovar per les Corts Valencianes la Llei 7/1984, de 4 de juliol, de Creació de l'Entitat Pública Radiotelevisió Valenciana i regulació dels Serveis de Radiodifusió i Televisió de la Comunitat Valenciana. Aquesta Llei 7/1984, va ser modificada en diverses ocasions, fins que en 2012 es va aprovar la Llei 3/2012, de 20 de juliol, de l'Estatut de Radiotelevisió Valenciana, que va derogar la Llei 7/1984 i establí un nou règim jurídic per a la nova RTVV, que deixava de ser un ens públic per a passar a ser una societat anònima unipersonal. Tot i això, l'any següent, amb el Decret Llei 5/2013, de 7 de novembre, del Consell, pel qual s'adopten mesures urgents per a garantir la prestació del servei públic de ràdio i televisió de titularitat de la Generalitat, i la Llei 4/2013, de 27 de novembre, de la Generalitat, de Supressió de la Prestació dels Serveis de Radiodifusió i Televisió d'Àmbit Autonòmic, de Titularitat de la Generalitat, així com de Dissolució i Liquidació de Radiotelevisió Valenciana, SAU, es va procedir a tancar ràdio i televisió pública autonòmica i a liquidar la SAU que s'havia creat al 2012.

Uns anys més tard, primer amb la iniciativa legislativa popular que va derivar en la Llei 5/2015, de 2 d'abril, de la Generalitat, del Servei Públic de Radiotelevisió Valenciana, i, més tard, després del canvi de signe polític de la Generalitat, amb la Llei 12/2015, de 29 de desembre, per a la recuperació del servei públic de radiodifusió i televisió d'àmbit autonòmic, de titularitat de la Generalitat, i, uns mesos més tard, amb la Llei 6/2016, de 15 de juliol, de la Generalitat, del Servei Públic de Radiodifusió i Televisió d'Àmbit Autonòmic, de Titularitat de la Generalitat, es va tornar a regular i posar en marxa la ràdio i televisió autonòmica.

Per últim, cal dir que les prescripcions incorporades amb l'apartat tercer de l'article 56, sobre la creació del Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana, que no estaven contemplades en l'article 37 del text estatutari de 1982, van tenir el seu ressò en la Llei 1/2006, del Sector Audiovisual, de la Generalitat Valenciana; en la Llei 3/2012, d'Estatut de Radiotelevisió Valenciana, o en la Llei 6/2016, de 15 de juliol, del Servei Públic de Radiodifusió i Televisió d'Àmbit Autonòmic, de Titularitat de la Generalitat. Malgrat tot, la

regulació d'aquest organisme no es va concretar fins a la Llei 10/2018, de 18 de maig, de creació del Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana.

Un cop exposat el marc jurídic establert per l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana i les seues projeccions normatives principals, hem d'entrar ara amb detall en tots aquests desplegaments del marc jurídic que han anat conformant un espai comunicatiu propi²⁶ i en el qual el valencià és la llengua vehicular o, almenys, hauria de ser la llengua de referència de bona part dels seus mitjans i dels seus continguts.

2.1.2. L'assumpció de competències en matèria de mitjans de comunicació

L'assumpció de competències en l'àmbit dels mitjans de comunicació per la Comunitat Valenciana es va iniciar amb el Reial decret 1126/1985, dictat conforme al que es contempla en l'article 149.1.27 de la Constitució i el que s'estableix en l'article 37 de de l'Estatut d'Autonomia.

Unes competències que s'assumien segons els criteris previs establerts en el Reial decret 4015/1982, de 29 de desembre, que determinava les normes i el procediment al qual havien d'ajustar-se les transferències de funcions i

²⁶ Sobre aquest tema, poden consultar-se:

- LAGUNA, A. (coord.), *La Comunicació en els 90. El mercat valencià*. València, Ed. Universitat Cardenal Herrera-CEU, Fundació Universitària Sant Pau-CEU, 2000.
- LÓPEZ, G. (ed.). *L'ecosistema comunicatiu valencià*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2010.
- LÓPEZ, G. (ed.). *La comunicació a la Comunitat Valenciana (2010-2018): crisi i canvi*. València, Ed. Institució Alfons el Magnànim, 2019.
- VIDAL, J.M. "La Reforma Estatutària i el Règim Jurídic dels mitjans de comunicació audiovisuals a la Comunitat Valenciana". En *Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics*. Ed. Generalitat Valenciana, núm. 56, 2011, p. 206-276.
- VIDAL, J.M. "Polítiques públiques i administració autonòmica en matèria de mitjans de comunicació". En *Constitució, Política i Administració. Espanya 2017, reflexions per al debat*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2017, p. 395-412.
- VIDAL, J.M. *Llibertats informatives i mitjans de comunicació. Conformació, enfonsament i reconstrucció de l'espai comunicatiu audiovisual de la Comunitat Valenciana*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2019.

serveis de l'Estat a la Comunitat Valenciana i que va permetre, amb el Reial decret de 1985, assumir les funcions que fins aquell moment corresponien a l'Administració general de l'Estat en matèries de mitjans de comunicació que es traspassaven a la Comunitat Valenciana i que, a partir del dia 1 de setembre de 1985, van passar a dependre de la Generalitat en els següents àmbits:

1. *En matèria de premsa*, segons el que es disposa en la legislació vigent, d'aquells moments, sobre ajudes a empreses periodístiques i agències informatives, la Generalitat Valenciana va assumir la recepció i l'informe de les instàncies de les empreses editores de publicacions diàries i agències informatives situades a la Comunitat Valenciana, per a les subvencions directes pels conceptes establits en la Llei 29/1984, de 2 d'agost, per la qual es regula la concessió d'ajudes a Empreses Periodístiques i Agències Informatives²⁷, i la remissió d'aquestes a l'Administració de l'Estat per a la seua resolució, així com la inspecció per a l'acreditació dels elements tecnològics objecte de subvencions per reconversió tecnològica²⁸. En concret es van assumir les funcions de:

- Recollida de les instàncies de les empreses editores de publicacions diàries i agències informatives situades a la Comunitat Valenciana que sol·licitaren subvencions directes pels conceptes establits en la Llei d'ajudes a empreses periodístiques i agències informatives
- Remissió de les sol·licituds a l'Administració general de l'Estat per a la resolució.
- Realització de les inspeccions necessàries per a acreditar la compra dels elements tecnològics objecte de subvencions per reconversió tecnològica.

²⁷ BOE, 3.08.1984. Aquesta Llei derogà els capítols de la Llei 14/1966, de 18 de març, de Premsa i Impremta, que regulaven aquestes ajudes, i establí nous criteris. Es desenvolupà pel Reial decret 2089/1984, de 14 de novembre, BOE, 19.11.1984.

²⁸ Aquestes subvencions van deixar de tenir vigència l'1 de gener de 1991, derogades per la Llei 31/1990, de 27 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1991 (BOE, 31.12.1990) i, prèviament, ja s'havien derogat parcialment els articles 2.1.A), 4.F) i 6, per Llei 4/1990, de 29 de juny, Pressupostos Generals de l'Estat per a 1990 (BOE, 30.06.1990).

- Confecció de les liquidacions corresponents i, una vegada determinades les subvencions corresponents a les empreses editores de publicacions diàries i agències informatives domiciliades a la Comunitat Valenciana, per part de l'Administració de l'Estat, el crèdit anual del qual posarà a la disposició de la Generalitat Valenciana, efectuar els pagaments pertinents.

2. *En matèria de radiodifusió sonora*, en el marc de les normes bàsiques de l'Estat, especialment el que s'estableix en la Llei 4/1980, de l'Estatut de la Ràdio i Televisió, així com en la legislació específica sobre freqüència modulada i, especialment, conforme als Plans tècnics nacionals de radiodifusió sonora en freqüència modulada, s'assumeixen les funcions inherents al règim concessional sobre la gestió indirecta del servei públic de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència, consistents en:

- La convocatòria i resolució de les sol·licituds de concessió d'emissores de radiodifusió de freqüència modulada.
- L'atorgament de concessions d'instal·lacions i funcionament d'aquestes.
- La regulació dels procediments d'adjudicació.
- Les facultats de renovació de les concessions corresponents en el mateix àmbit.
- L'emissió de dictàmens previs en relació amb els projectes tècnics de les instal·lacions d'emissores.
- La remissió dels dictàmens sobre l'adequació de la realització del projecte, una vegada aprovats els projectes tècnics per l'Administració de l'Estat.
- El registre de les empreses radiodifusores. Per a això, la Generalitat Valenciana havia d'obrir un registre en el qual havien d'inscriure's les empreses domiciliades en el territori autonòmic.

Amb l'assumpció de les competències en matèria de radiodifusió sonora, conforme al Reial decret 1126/1985, la Generalitat Valenciana

adquireix un important paper en l'adjudicació de les concessions d'emissores de radiodifusió de freqüència modulada en gestió indirecta, que després ampliarà amb les emissions de televisió d'àmbit local o comarcal en gestió indirecta i amb les emissions de televisió digital terrestre d'àmbit autonòmic en gestió indirecta. Un espai competencial que després ampliarà amb les autoritzacions de les emissores municipals de radiodifusió sonora i amb la ràdio i televisió pública autonòmica, com analitzarem en els següents apartats.

Respecte a la resta dels àmbits competencials, fonamentalment en matèria de televisió, ona mitjana, etc., cal dir que no es podien assumir en aquell moment perquè la legislació bàsica estatal no ho contemplava. No obstant això, en els apartats següents concretarem la legislació bàsica que ho regulava i el marc normatiu autonòmic en el qual, pas a pas, es va anar desplegant per a poder assumir totes aquelles competències que corresponen a la Comunitat Valenciana.

2.2. Competències i regulació en l'àmbit de la radiodifusió privada

En matèria de radiodifusió sonora privada, amb el Reial decret 1126/1985, es traspassen a la Generalitat Valenciana, en el marc de les normes bàsiques de l'Estat i en funció dels plans tècnics nacionals adoptats per l'Administració estatal, les funcions inherents al règim concessional sobre la gestió indirecta del servei públic de radiodifusió sonora en FM, per a: la regulació dels procediments d'adjudicació; la resolució de les sol·licituds de concessió d'emissores i l'atorgament de les concessions; l'emissió del dictamen previ als projectes tècnics de les instal·lacions d'emissores; la revisió de les instal·lacions i el funcionament d'aquestes; la renovació de les concessions corresponents en el mateix àmbit; i, el registre de les empreses radiodifusores.

Precisament, a partir d'aquest Reial decret i d'acord amb el que s'estableix per la legislació bàsica de l'estat en matèria de radiodifusió sonora, es va anar adoptant un conjunt de normes i convocant els corresponents concursos per a anar conformant l'actual panorama radiofònic a la Comunitat Valenciana en l'àmbit competencial de la Generalitat, tant en l'àmbit privat de

la freqüència modulada i digital local i autonòmica, com en el públic, local i autonòmic.

Sobre aquest tema, ha de precisar-se que la competència per a l'adjudicació de les emissores en freqüència modulada es va aclarir en les Sentències 26/1982 (Catalunya FM) i 44/1982 (Euskadi FM) que van reconèixer aquesta competència de les Comunitats Autònomes, van plasmar la doctrina del Tribunal Constitucional respecte a l'articulació de competències en l'àmbit de la radiodifusió en freqüència modulada i van detallar com havia d'aplicar-se l'àmbit competencial i la participació de les comunitats autònomes en l'FM. També cal fer ressò a la necessitat de disposar d'un pla tècnic totalment ajustat als convenis internacionals signats per Espanya, i a les majors demandes de concessions de freqüència modulada –entre les quals es troben les de les emissores municipals–.

No obstant això, abans del Reial decret de 1985, el panorama radiofònic a la Comunitat Valenciana en l'àmbit competencial que assumia la Generalitat –freqüència modulada–, ja s'havia conformat sobre la base de les emissores que estaven operant abans del Pla Tècnic de Radiodifusió Sonora de 1978. Un Pla Tècnic que va normalitzar aquesta situació, atès que va reconèixer les 14 emissores de freqüència modulada que emetien a la Comunitat Valenciana –11 d'elles propietat o associades a la programació de la Sociedad Española de Radiodifusión (SER) i les altres 3 propietat de la Cadena de Ondas Populares de España (COPE)–.

Així mateix, el nombre d'emissores es va ampliar amb el referit Pla Tècnic Transitori de 1979, que va contemplar altres 300 noves llicències per a tota Espanya, de les quals 25 se situaven a la Comunitat Valenciana i s'adjudicaren per l'Administració General de l'Estat en 1981, en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana, als següents sol·licitants: 5 al Grup Radio 80; 5 a Radio Color; 4 a la Cadena SER; 3 a la Cadena Rato; 3 a Antena 3; 2 a Radio Minuto; 2 a emissores independents –no lligades a cadenes radiofòniques–; i 1 a una emissora cultural (Radio Requena). Amb això es va donar entrada a nous grups radiofònics, quasi tots d'àmbit estatal, excepte Radio Color, que també, uns anys després, va ser absorbit per un d'aquests grups. A més, amb les posteriors absorcions o associacions d'algunes emissores a les cadenes estatals, a la fi dels anys vuitanta,

els principals operadors de ràdio en freqüència modulada a la Comunitat Valenciana eren: SER que comptava amb 18 llicències; Antena 3 Radio amb 9; COPE amb 6; i Cadena Rato amb 3.

Assumides les competències en matèria de radiodifusió sonora per la Generalitat amb el Reial decret 1126/1985, i aprovat el Reial decret 169/1989, de 10 de febrer, pel qual s'aprova el nou Pla Tècnic Nacional de la Radiodifusió Sonora en Ones Mètriques amb Modulació de Freqüència, que reservava 28 freqüències a la Comunitat Valenciana, per a atorgar emissores, mitjançant concessió administrativa, en gestió indirecta a persones físiques o jurídiques, es va aprovar el Decret 40/1989, de 13 de març, de la Generalitat, pel qual es regula el procediment de concessió d'emissores de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència²⁹. Així, conforme a aquestes bases jurídiques la Generalitat ja va poder convocar el corresponent concurs que va permetre atorgar l'any 1989 altres 28 noves concessions de freqüència modulada a la Comunitat Valenciana. En aquesta ocasió, el govern autonòmic, que ja tenia transferides aquestes competències, va adjudicar 3 concessions a emissores culturals (una a Segorbe a Radio Escavia, una a Mislata a Radio Klara i una altra a Ibi) i 25 a emissores comercials repartides entre els grups nacionals i operadors locals. D'aquesta manera, a la fi dels anys noranta, amb el procés compra de les emissores de la societat Antena 3 Radio pel grup Prisa, i la creació d'Unión Radio, i els acords d'associació a la programació per part d'alguns operadors independents als grans grups, el panorama de la freqüència modulada a la nostra Comunitat estava comandat per Unión Radio, amb una posició majoritària en les emissions de freqüència modulada, a la qual li seguien Onda Cero i COPE.

Així mateix, l'aprovació pel Govern d'Espanya, mitjançant el Reial decret 1388/1997, de 5 de setembre, d'un nou Pla Tècnic Nacional de Radiodifusió Sonora d'Ones Mètriques amb Modulació de Freqüència, va propiciar la ràpida adequació, per part de la Generalitat, de les normes que regulaven els processos d'adjudicació de les concessions d'emissores en freqüència modulada.

²⁹ DOGV 17.3.1989. Derogat per Decret 38/1998 (DOGV 6.4.1998).

Aquest impuls normatiu es va concretar amb el Decret 38/1998, de 31 de març, pel qual s'estableix el règim de concessió d'emissores de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència, i d'inscripció de les mateixes en el Registre de Concessionaris³⁰, que, un any després, va ser modificat pel Decret 175/1999³¹. Amb aquest nou Decret es van derogar i unificar els Decrets 40/1989 i 34/1992 que abans hem ressenyat i es regulava el Registre de Concessionaris de la Comunitat Valenciana que s'havia previst en el Reial decret 1126/1985.

Arran d'aquest nou Decret de 1998 es va convocar un concurs per a adjudicar les 15 noves freqüències que s'havien previst en el referit Pla Tècnic Nacional en la Comunitat Valenciana. Era el segon concurs, després del de 1989, que podia adjudicar la Generalitat i aquestes concessions van correspondre: 3 a Medipress Valencia, propietat de Tabarca Mitjans; 3 a Radio Popular; 2 a Canal Mundo Ràdio; 2 a Unión Ibérica de Radio; 1 a Prensa Española de Radio por Ondas; 1 a Luis del Olmo; 1 a Cadena Voz de Radiodifusión; 1 a Radiofonía Mediterránea; i, 1 a Radio LP (aquesta última amb cobertura d'àmbit autonòmic).

Amb aquestes noves adjudicacions, sumaven un total de 82 emissores radiofòniques privades autoritzades en freqüència modulada en la Comunitat Valenciana, 78 comercials i 4 culturals—, les quals, després del procés de compra i associacions, estaven ocupades majoritàriament per les cadenes d'àmbit estatal que realitzaven desconexions territorials, fonamentalment amb els indicatius: SER; Onda Cero; COPE; Cadena 40; Cadena Dial; Cadena 100; Kiss FM; Europa FM; M 80; Dance FM; Flaix FM; Màxima FM; i Radio Intereconomía. Només unes poques, a penes mitja dotzena de les emissores comercials, tenien una programació pròpia i íntegrament elaborada a la Comunitat Valenciana, entre elles: la 97.7; Ràdio Aspe; Ràdio Vila-reial; LP Ràdio; o, la 93.1. Al mateix temps, ha de constatar-se que la falta de freqüències en el marc jurídic a les quals poder optar per a tenir una concessió en FM ha fet que estiguen operant altres 200

³⁰ DOGV 6.4.1998, correcció d'errors en DOGV 14.4.1998.

³¹ DOGV 7.10.1999.

emissores sense cap concessió –il·legals–, que estaven operant a la Comunitat Valenciana en freqüències no contemplades pel Pla Tècnic Nacional i, per tant, no ocupades pels concessionaris que operaven en la freqüència modulada.

L'aprovació del nou Pla Tècnic Nacional de Radiodifusió Sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència (FM), pel Reial decret 964/2006, d'1 de setembre, en el qual s'assignaren 31 noves freqüències per a la prestació del servei de comunicació audiovisual de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència a la Comunitat Valenciana, va propiciar la convocatòria d'un nou concurs per a l'adjudicació de les corresponents concessions. Així, mitjançant la Resolució³², de 23 de febrer de 2007, de la sotssecretària de Presidència, es va convocar el concurs per a l'adjudicació de 31 concessions per a la prestació del servei de comunicació audiovisual de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència, de caràcter comercial, a la Comunitat Valenciana.

En aquesta ocasió, davant la immediatesa de l'adjudicació dels concursos que havia sigut la pràctica habitual en les anteriors convocatòries, la resolució i proposta d'adjudicació es va anar retardant, fins l'any 2011. Però, damunt, amb la Resolució³³, de 8 de setembre de 2011, de la Consellera de Presidència i Vicepresidenta del Consell, el referit concurs, convocat al febrer de 2007, es va declarar desert³⁴. Tot seguit, al novembre del mateix any es va procedir a convocar un nou concurs per a l'adjudicació de les 31 llicències, amb la Resolució³⁵, de 9 de novembre de 2011, de la Consellera de Presidència i Vicepresidenta del Consell.

³² DOGV, 27.02.2007

³³ DOGV, 26.09.2011

³⁴ Existeixen, no obstant això, alguns dubtes jurídics sobre la utilització de la potestat de declarar desert el concurs, ja que en haver-se aprovat la Llei 7/2010, General de Comunicació Audiovisual, que modificava la consideració de la prestació de la radiodifusió sonora en freqüència modulada, que passava de considerar-se com un "servei públic" a un "servei d'interès general", amb tot el que això comportava i, especialment, en aquesta qüestió amb la transformació de les "concessions" a "llicències", sembla que el jurídicament adequat era la renúncia, ja que, si existien sol·licituds que complien els requisits, no havia de declarar-se desert.

³⁵ DOGV, 14.11.2011.

Aquesta reedició del Concurs, en 2011, es va produir després de l'aprovació de la Llei 7/2010, General de Comunicació Audiovisual, per la qual cosa degué articular-se sobre un canvi fonamental, ja que la consideració de la prestació de la radiodifusió sonora en freqüència modulada com a "servei públic" havia perdut la seua vigència i, conforme al que preceptuava aquesta Llei, passava a considerar-se com un "servei d'interès general", amb tot el que aquest canvi comportava, sobretot en les adjudicacions que, ara, ja no eren mitjançant "concessions", sinó mitjançant "llicències", i per a un període que s'havia modificat, passant de 10 a 15 anys, en les condicions per a la renovació d'aquestes, etc.

A aquest nou concurs es van presentar més de 400 sol·licituds, que dona peu a imaginar l'interès i la necessitat que el Pla Tècnic Nacional contemplés un major nombre de freqüències per a la Comunitat Valenciana. No obstant això, el llarg procés per a efectuar la valoració definitiva de les sol·licituds, amb una primera redacció de l'informe tècnic i valoració en 2012, que es va modificar en 2013, en considerar que existia un error material en la primera valoració, amb certa paràlisi en els següents anys, amb la modificació de la composició de la Mesa de licitació en 2013 i 2015³⁶, o amb una nova sol·licitud de valoració i informe dels experts, a l'abril de 2015, que no es va completar durant aquest any, així com els possibles errors o defectes en el procediment, projectaven una difícil adjudicació d'aquestes llicències, al mateix temps que feien presagiar que qualsevol demanda davant una possible adjudicació d'aquestes llicències podia anul·lar-les. Finalment, en la primavera de 2016, davant les esmentades dificultats, la Mesa de licitació acordà que "davant la insuficient motivació dels informes tècnics de valoració del l'expedient, resulta impossible formular en l'actualitat una proposta d'adjudicació degudament motivada sobre la base d'aquests, per la qual cosa, tenint en compte les circumstàncies concurrents en la tramitació del procediment i el temps transcorregut, així com l'informe emès per la secretaria autonòmica competent respecte de l'existència de raons d'interès públic que justificarien la renúncia a l'atorgament"³⁷ i proposà al Consell,

³⁶ DOCV, 11.02.2013, i DOCV, 06.02.2015.

³⁷ DOGV, 18.07.2016. Antecedents, punt X.

que ho va adoptar el 8 de juliol de 2016³⁸, la renúncia a l'atorgament de les 31 llicències per a la prestació del servei de comunicació audiovisual de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència de caràcter comercial, a la Comunitat Valenciana, convocades per la Resolució, de 9 de novembre de 2011, de la Consellera de Presidència i Vicepresidenta del Consell.

Aquesta renúncia que, entre altres raons, es fundava en l'existència d'un interès públic que no estava reflectit en la convocatòria de 2011 i que s'articulava, tant en la normativa bàsica estatal derivada de la Llei 7/2010 com les normes que s'havien aprovat o s'estaven tramitant en l'àmbit de la Comunitat Valenciana per a la recuperació del conjunt del sector audiovisual³⁹, no implicava una renúncia definitiva a convocar un nou concurs, sinó al fet que existira un marc legal adequat i que pogueren preparar-se una convocatòria que recollira aquest interès públic.

Així doncs, sobre les bases de la nova normativa acordada pel Consell per als serveis de comunicació audiovisual de la Comunitat Valenciana els anys 2016, 2017 i 2018, al mateix temps que amb els nous criteris d'interès públic que es van reflectir en l'Acord de renúncia de les adjudicacions d'FM en 2016, es va convocar un nou concurs públic per a l'atorgament de 31 llicències per a la prestació de serveis de comunicació audiovisual radiofònica en ones mètriques amb modulació de freqüència en la Comunitat Valenciana, mitjançant Resolució, de 9 de maig de 2018, de la Secretaria Autonòmica de Comunicació⁴⁰. Aquest concurs es convocà conforme al que s'estableix en el Decret 4/2017, de 20 de gener, del Consell, pel qual es regulen els Serveis i el Registre de Prestadors de

³⁸ DOGV, 18.07.2016.

³⁹ Sobretot amb: la Llei 12/2015, de 29 de desembre, per a la recuperació del servei públic de radiodifusió i televisió d'àmbit autonòmic, de titularitat de la Generalitat; la Llei 6/2016, de 15 de juliol, del Servei Públic de Radiodifusió i Televisió d'Àmbit Autonòmic, de Titularitat de la Generalitat; la Llei 10/2018, de 18 de maig, de creació del Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana (CACV), que, entre altres, reformava la Llei 1/2006, de 19 d'abril, del sector audiovisual; o, el Decret 112/2015, de 17 de juliol, pel qual es crea l'Alt Consell Consultiu de Radiodifusió, Televisió i Altres Mitjans de Comunicació i, fonamentalment, el Decret 4/2017, de 20 de gener, pel qual es regulen els Serveis i el Registre de Prestadors de Comunicació Audiovisual de la Comunitat Valenciana.

⁴⁰ DOGV, 11.05.2018.

Comunicació Audiovisual de la Comunitat Valenciana, que deroga les anteriors normes sobre les quals s'havien convocat els concursos anteriors⁴¹ i estableix unes noves bases amb un procediment molt més transparent, plural i independent de qualsevol influència política. No obstant això, els recursos judicials davant l'Acord del Consell de 2016 van paralitzar aquesta convocatòria. Per això, en aquests moments, està pendent la solució jurídica que pugua donar-se a la resolució del concurs de 2011, per adjudicar 31 llicències, amb tots les possibles vessants i els possibles problemes jurídics que implica.

2.3. Competències i regulació en l'àmbit de la televisió privada

Les competències en televisió local o comarcal –*analògica i digital*– i *televisió autonòmica digital en gestió indirecta –privada*– no es van contemplar en l'esmentat Reial decret 1126/1985, pel qual la Generalitat assumia les competències en l'àmbit dels mitjans de comunicació, pel fet que no existia normativa bàsica estatal que desenvolupés aquesta matèria, encara que van anar desplegant-se a partir de la Llei de Televisió Local de 1995 i el Reial decret 439/2004, modificat pel Reial decret 2268/2004, pel qual s'aprova el Pla Tècnic Nacional de Televisió Local, en el qual es detallava la nova estructura per a l'emissió en televisió digital terrestre, amb les 18 demarcacions assignades al territori de la Comunitat Valenciana i, després, en l'àmbit de difusió autonòmic, per la Llei 10/2005, de 14 de juny, de Mesures Urgents per a l'Impuls de la Televisió Digital Terrestre, de Liberalització de la Televisió per Cable i de Foment del Pluralisme, i el Reial decret 944 /2005, de 29 de juliol, pel qual s'aprova el Pla tècnic nacional de la televisió digital terrestre, que atribueix dos canals múltiples de televisió de

⁴¹ El Decret 212/2009, de 20 de novembre, del Consell, pel qual es regula el Registre de Concessionaris de Ràdio i Televisió de la Comunitat Valenciana; el Decret 38/1998, de 31 de març, del Govern Valencià, pel qual s'estableix el règim de concessió d'emissores de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència i d'inscripció de les mateixes en el Registre de Concessionaris; i el Decret 175/1999, de 5 d'octubre, del Govern Valencià, pel qual es modifica l'article 6.2 del Decret 38/1998, de 31 de març, del Govern Valencià, pel qual s'estableix el règim de concessió d'emissores de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència i d'inscripció de les mateixes en el Registre de Concessionaris.

cobertura autonòmica que permeten la difusió digital de diversos canals de televisió autonòmica –pública o privada–.

Sobre aquesta normativa bàsica estatal i per dues *resolucions* –sense cap decret que desplegués aquestes competències, com havia ocorregut amb la ràdio–, de juliol de 2005 del Conseller de Relacions Institucionals i Comunicació, es van convocar els concursos per a l'adjudicació de concessions per a l'explotació dels dos canals de televisió digital terrestre d'àmbit autonòmic i altres 42 canals, en 14 demarcacions, per a la televisió digital terrestre amb cobertura local o comarcal, que es van adjudicar el 2006. Els altres 12 canals de televisió comarcal, de les 4 demarcacions restants, es van convocar quatre anys més tard i, en aquest cas, a l'empara de la Llei 1/2006, de la Generalitat, del sector audiovisual, per una Resolució de la Secretaria Autonòmica de Comunicació de la Generalitat Valenciana, de febrer de 2010. El desenvolupament d'aquesta *televisió local o comarcal i autonòmica privada* ha tingut, no obstant això, nombrosos problemes. Com, per exemple, els derivats de la sentència del Tribunal Suprem de 2012 que va anular les adjudicacions de les 42 concessions que s'havien atorgat el 2006, cosa que va generar un conflicte que no va poder resoldre's fins 2016, conforme detallarem a continuació.

Aquest procés, quant a la televisió de cobertura autonòmica en emissions a través de l'espectre radioelèctric, es va iniciar mitjançant una Resolució, de juliol de 2005, del Conseller de Relacions Institucionals i Comunicació⁴² –prèviament el President de la Generalitat li havia delegat aquestes atribucions⁴³ –, mitjançant la qual es va convocar el concurs per a l'adjudicació de dos concessions –que en 2010, per la Llei 7/2010, van passar a ser llicències– per a l'explotació de dos programes de servei de televisió digital terrestre d'àmbit autonòmic. Entre les condicions més significatives imposades per al concurs s'especificava que “[e]l concessionari haurà de reservar el 20 % del temps d'emissió anual a la difusió d'obres audiovisuals i cinematogràfiques valencianes... En cadascuna de

⁴² DOGV 5.07.2005.

⁴³ Mitjançant la Resolució de 23 de juny de 2005. DOGV 1.07.2005.

les franges horàries de la programació, l'ús del valencià ho serà, com a mínim, en el vint-i-cinc per cent del temps d'emissió” i també hauria de “disposar d'estudis de producció pròpia en el territori de la Comunitat Valenciana”.

Finalment, mitjançant Resolució, de 30 de gener de 2006⁴⁴, el Conseller de Relacions Institucionals i Comunicació va resoldre el concurs i acordà l'adjudicació de les dues concessions per a la prestació del servei de televisió digital terrestre d'àmbit autonòmic a: Televisión Popular del Mediterráneo S.A. (COPE) i Las Provincias Televisión S.A. (Las Provincias/Vocento).

L'any 2010, amb el trànsit a la televisió digital, d'una banda, es ratificà la disponibilitat de l'espectre radioelèctric d'àmbit autonòmic amb Reial decret 365/2010, de 26 de març, pel qual es regula l'assignació de dos múltiples de la Televisió Digital Terrestre després del cessament de les emissions de televisió terrestre amb tecnologia analògica, que en el seu article 1.3 estableix: “Es reserven a cadascuna de les comunitats autònomes, després del cessament de les emissions de televisió terrestre amb tecnologia analògica, dos múltiples digitals de cobertura autonòmica, d'acord amb el que s'estableix en l'apartat 3 de la disposició addicional tercera del Reial decret 944/2005, de 29 de juliol, pel qual s'aprova el Pla Tècnic Nacional de la Televisió Digital Terrestre”. I, d'altra banda, amb la Llei 7/2010, General de Comunicació Audiovisual, es modificà el règim jurídic de les concessions per a la prestació de servei públic de televisió en gestió indirecta, per operadors privats, que passà a ser un servei d'interès general i, per tant, les concessions passaren a ser llicències.

Segons aquest nou marc legal, les concessions per a la gestió indirecta del servei públic de ràdio i televisió per ones hertzianes terrestres d'àmbit autonòmic atorgades a Televisión Popular del Mediterráneo S.A. i a Las Provincias Televisión S.A., per Acord de 29 de juliol de 2011, del Consell, es van transformar en llicències per a la prestació del servei de comunicació audiovisual televisiu d'àmbit autonòmic⁴⁵.

⁴⁴ DOGV 8.2.2006.

⁴⁵ DOGV, 2.08.2011.

Sobre aquestes adjudicacions, també procedeix apuntar que, a principis de 2017, es va plantejar una sol·licitud per a la transmissió de la concessió atorgada el 2006 a Las Provincias Televisión S. A., transformada en llicència l'any 2011, que, després de complir els tràmits preceptius, va ser resolta per la Secretaria Autonòmica de Comunicació al setembre de 2017, que autoritzà la transmissió de la titularitat de la llicència per a la prestació del servei de comunicació audiovisual de televisió digital terrestre d'àmbit autonòmic, entre les mercantils Las Provincias Televisión S.A. i Squirrel Inversiones S.L., amb emissió a través de l'indicatiu Bom TV, amb el condicionant que això no podia suposar cap alteració de les condicions tècniques aprovades en el seu moment i que l'adquirent es subrogara en totes les obligacions concretes per la societat transmissora en assumir la concessió, posteriorment transformada en llicència.

Una altra qüestió que ha d'esmentar-se respecte a les emissions de televisió d'àmbit autonòmic és la disponibilitat de l'espectre radioelèctric per a les emissions de TDT d'àmbit autonòmic a la Comunitat valenciana, ja que, tal com s'ha comentat, amb el Reial decret 365/2010, de 26 de març, pel qual es regula l'assignació dels múltiples digitals de la televisió digital terrestre després del cessament de les emissions de televisió terrestre amb tecnologia analògica, s'havien confirmat dos múltiples dels quals podia disposar la Comunitat Valenciana per a l'emissió dels canals de la televisió pública i els dos privats que havien obtingut la llicència i, amb això, es tenia la possibilitat de duplicar els canals en HD, augmentar els canals d'emissió o acordar la reciprocitat dels canals de televisió amb altres comunitats autònomes. No obstant això, el Reial decret 805/2014, de 19 de setembre, pel qual s'aprova el Pla Tècnic Nacional de la Televisió Digital Terrestre i es regulen determinats aspectes per a l'alliberament del dividend digital, va suprimir un d'aquests múltiples i reduí així les possibilitats tècniques i legals –que quedaven reduïts a només quatre canals d'emissió autonòmica–. Amb això, encara que resultava, diguem, coherent, en un moment en el qual no estava emetent la televisió pública autonòmica i no s'utilitzava bona part d'aquest espectre radioelèctric, es van minvar les possibilitats de desenvolupament i ampliació de les emissions televisives autonòmiques. Amb el canvi de signe polític al Palau, es va adoptar, al gener

de 2016, un acord del Consell pel qual se sol·licitava al Govern d'Espanya un nou múltiple autonòmic per al desenvolupament de la nova televisió pública autonòmica i per a poder portar endavant convenis de reciprocitat amb les altres televisions públiques de les comunitats amb vincles culturals, històrics i lingüístics.

Quant a la televisió de cobertura local o comarcal en emissions a través de l'espectre radioelèctric, la seua posada en marxa legal s'havia iniciat amb la Llei 41/1995, de 22 de desembre, de Televisió Local per Ones Terrestres, que va possibilitar el marc legal sobre el qual havia de desenvolupar-se la televisió d'àmbit local, gestionada en règim de concessió tant pels Ajuntaments com per particulars. No obstant això, la seua aplicació efectiva es va diferir fins nou anys després de ser promulgada, amb l'aprovació del Reial decret 439/2004 pel qual es desenvolupa la Llei 41/1995 i s'aprova el Pla tècnic nacional de televisió digital local⁴⁶.

Sobre aquest tema, ha de remarcar-se que el Pla Tècnic de la Televisió Digital Local va canviar els criteris territorials d'aquesta mena de televisió local, en establir com a zones d'emissió de la televisió local: A) Capitals autonòmiques, capitals de província i municipis de més de 100.000 habitants, i sempre que existisquen freqüències disponibles, reservarà canals múltiples a les organitzacions territorials insulars; B) Municipis confrontants amb una població superior a 25.000 habitants o, una agrupació de municipis amb un territori de ràdio superior a 25 quilòmetres.

En concret, la Comunitat Valenciana es va dividir en 18 demarcacions d'àmbit local o comarcal, de les quals la ciutat de València era l'única demarcació que corresponia a un sol municipi. Així mateix, en cadascuna d'aquestes podien adjudicar-se tres concessions a operadors privats i es reservava una freqüència per a operadors públics d'àmbit local o comarcal.

A partir d'aqueix moment, ja es va possibilitar que les comunitats autònomes, segons el seu àmbit competencial, pogueren atorgar concessions de

⁴⁶ El Pla Tècnic Nacional de la Televisió Digital Local va ser aprovat pel Reial decret 439/2004, de 12 de març (BOE, 08.04.2004), i complementat pel Reial decret 2268/2004, de 3 de desembre (BOE, 4.12.2004).

televisió d'àmbit local o comarcal a operadors privats, encara que només amb emissions en tecnologia digital⁴⁷. Així, es deixaren als llimbs totes les televisions locals que estaven emetent en tecnologia analògica, moltes de les quals abans d'aprovar-se la Llei de 1995. En l'àmbit de la televisió local, a la Comunitat Valenciana, estaven transmetent en emissió analògica quasi un centenar de televisions locals, públiques o privades, moltes de les quals emparades a la Disposició Transitòria Primera de la Llei 41/1995, de televisió local terrestre, i que, sobre la base d'aquesta autorització, o sense, saltaven a les ones en moltes localitats de la Comunitat, i així ho van continuar fent moltes fins a l'apagada analògica definitiva l'any 2010.

Una altra qüestió que ha de ressenyar-se és la possibilitat que es va obrir amb la Llei 56/2007, de 28 de desembre, de Mesures d'Impuls de la Societat de la Informació, per a l'emissió televisiva en «gestió indirecta del servei de televisió local de proximitat per part d'entitats sense ànim de lucre». Així, d'acord amb el marc jurídic que hem ressenyat, i al mateix temps que es convocava el concurs per a la televisió per ones terrestres d'àmbit autonòmic, la Generalitat, mitjançant una Resolució de juliol de 2005, del Conseller de Relacions Institucionals i Comunicació⁴⁸ –prèviament el President de la Generalitat li havia delegat aquestes atribucions⁴⁹, –igual com havia procedit amb la televisió d'àmbit autonòmic–, va convocar el concurs per a l'adjudicació de concessions per a l'explotació de tres programes⁵⁰ –freqüències–, en cadascuna de les catorze demarcacions, de les divuit que corresponien a la Comunitat Valenciana⁵¹, per a prestar el servei de televisió digital terrestre amb cobertura local.

Respecte a les condicions més significatives de la prestació del servei de televisió d'àmbit local que es van detallar en la convocatòria, ha d'apuntar-se que

⁴⁷ Conforme al mandat legal del Reial decret del cessament de qualsevol emissió analògica de televisió local, des de l'1 de gener de 2008, fins i tot, les autoritzades provisionalment des de la Llei de 1995, per la qual cosa des d'aqueix moment ja sols podien emetre els operadors les adjudicacions dels quals havien realitzat les comunitats autònomes conforme al nou Pla tècnic nacional de televisió digital local de 2004.

⁴⁸ DOGV 5.7.2005.

⁴⁹ Mitjançant Resolució de 23 de juny de 2005. DOGV 1.7.2005.

⁵⁰ El quart programa es reservava per als operadors d'institucions públiques locals.

van ser similars a les imposades per al concurs de la televisió d'àmbit autonòmic que ja s'han comentat en pàgines precedents, entre les quals destaquem les restriccions a l'emissió en cadena i, en el que ara ens importa destacar, la valoració dels percentatges de programació de la televisió destinats al valencià com un dels mèrits per a aconseguir més puntuació.

Uns mesos més tard, mitjançant Resolució, de 30 de gener de 2006⁵², del Conseller de Relacions Institucionals i Comunicació, va acordar-se l'adjudicació de les concessions per a 42 freqüències –tres en cadascuna de les catorze demarcacions–, en les quals, a través de diverses societats, el major adjudicatari va ser el grup Mediamed amb 13. A aquest adjudicatari, li seguien uns altres amb diverses concessions, com: Intereconomía amb 4; Libertad Digital amb 4; Unedisa (El Mundo) amb 4, etc.

Aquesta adjudicació va provocar una gran polèmica en adjudicar-se la major part d'aquestes concessions a nous operadors i descartar-se molts dels operadors locals que estaven transmetent en emissió analògica des de feia anys, bona part dels quals s'emparaven en la Disposició Transitòria Primera de la Llei 41/1995 de Televisió local terrestre. La Resolució va ser objecte de recurs contenciós administratiu, plantejat per la mercantil Servicios de Difusión de Tele Elx, SAU, davant la Sala del Contenciós del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana, el qual fou desestimat per Sentència de 18 de juliol de 2008. No obstant això, aquesta Sentència va ser recorreguda en cassació i la Sala del Contenciós del Tribunal Suprem, al cap de quatre anys, en una Sentència, de 18 de juliol de 2012, va estimar el recurs contenciós-administratiu i va declarar la nul·litat de la Resolució de 30 de gener de 2006 per la qual s'adjudicaven les concessions per a 42 freqüències de tdt d'àmbit local a la Comunitat Valenciana.

D'acord amb aquesta Sentència del Tribunal Suprem, el Conseller de Presidència va reiniciar part del procés de selecció i, finalment, tres anys després, el 16 de juny de 2015 es va formular la corresponent proposta d'adjudicació,

⁵¹ Per a les altres quatre el Ministeri d'Indústria encara no havia assignat les freqüències d'emissió (Dénia, Vall d'Uixó-Segorbe, Gandia i Utiel-Requena).

⁵² DOGV, 8.02.2006.

que es va comunicar al President de la Generalitat mitjançant escrit del 23 de juny de 2015. No obstant això, aquest escrit ja no va ser rebut pel llavors President de la Generalitat, que va deixar el seu càrrec al cap de pocs dies, atès el canvi de color polític en la Presidència després de les eleccions de maig de 2015.

Rebuda aquesta proposta pel nou President de la Generalitat, es va procedir a l'adjudicació de les concessions per a la prestació d'un servei públic, segons la convocatòria de 2005, però al fet que, a partir de la Llei 7/2010, ja s'havien transformat en llicències per a prestar un servei d'interés general. Aquestes concessions van atorgant-se al llarg de l'any 2016, però, després de tants anys i la desaparició o desinterès de molts adjudicataris, van quedar desertes 5 de les 42 freqüències oferides.

Quant a la distribució d'aquestes adjudicacions ha d'apuntar-se que, tret d'una, del grup Kiss Tv que no estava emetent en la Comunitat Valenciana, la resta es van adjudicar a operadors locals que hi estaven emetent o hi volien emetre, dels quals el grup EPI és el va obtenir el major nombre d'adjudicacions, a través d'Editorial Prens Valencià, que ja estava operant a València, i Editorial Prens Alicantina, que ho feia a Alacant.

D'altra banda, a més de les adjudicacions en les 14 demarcacions que hem comentat, el mapa de les 18 demarcacions de la Comunitat Valenciana es va concloure molt abans. Primer, amb la convocatòria, per a les 4 demarcacions que quedaven, mitjançant Resolució de la Secretaria Autonòmica de Comunicació de la Generalitat Valenciana⁵³, en virtut de la delegació del President de la Generalitat⁵⁴, de 2 de febrer de 2010, per la qual es va convocar licitació pública per a l'adjudicació de concessions per a l'explotació de programes del servei públic de la televisió digital terrestre amb cobertura local, en règim de gestió indirecta, en les quatre demarcacions pendents (Dénia, Vall d'Uixó-Segorbe, Gandia i Utiel-Requena), amb tres freqüències en cadascuna de les demarcacions, i es van aprovar els plecs de clàusules administratives particulars

⁵³ DOGV, 5.02.2010.

⁵⁴ Mitjançant Resolució de 2 de setembre de 2009. DOGV 11.9.2009.

i de prescripcions tècniques pels quals havia de regir-se la citada licitació. I, després, amb l'adjudicació, que es va produir per Acord del Consell⁵⁵, de 18 de febrer de 2011, pel qual s'adjudiquen les concessions per a l'explotació de programes del servei públic de la televisió digital terrestre amb cobertura local, en què quedà deserta la demarcació d'Utiel-Requena i s'adjudicaren: dos programes en la demarcació de Dénia, a Comarques Centrals Televisió, SL, i a Canal 37 TV Marina Alta, SL; dos programes en la demarcació de Gandia, a Comarques Centrals Televisió, SL, i a Inversiones Especiales del Mediterráneo, SL; i, un programa en la demarcació de la Vall d'Uixó-Segorbe, a Grupo Castellonense de Medios, SL.

De resultes d'aquests dos processos d'adjudicació de llicències que van culminar en 2011 i 2016, quedaven sense adjudicar alguns programes –12, en total– en les 18 demarcacions –entre les quals tenim València, Sagunt, Alzira, Elx...–, sobre els quals, a més, s'havien presentat sol·licituds per a la nova convocatòria que, d'acord amb el que es preveu en l'article 27 de la Llei 7/2010, de 31 de març, General de la Comunicació Audiovisual, resultava obligada.

Aquesta nova convocatòria, ja es va fer conforme al que es preveu en el Decret 4/2017, de 20 de gener, del Consell, pel qual es regulen els serveis i el Registre de Prestadors de Comunicació Audiovisual de la Comunitat Valenciana. Així, en els aspectes que hem de destacar, i d'acord amb el dret a rebre una comunicació audiovisual plural i a la diversitat cultural i lingüística (articles 4 i 5 de la Llei 7/2010), davant el dèficit d'oferta audiovisual en valencià, en aquest nou concurs es van reservar, en les zones de predomini lingüístic valencià-parlant, unes freqüències per a emissions íntegres en valencià com no s'havia realitzat mai en els concursos anteriors. A més, es va valorar com un aspecte fonamental en les propostes dels candidats per a optar a les llicències els percentatges d'emissió en valencià.

⁵⁵ DOGV, 22.02.2011. Prèviament, per Acord de 22 d'octubre de 2010, el Consell va adjudicar provisionalment les concessions per a l'explotació de programes del servei públic de la televisió digital terrestre amb cobertura local. Transcorregut el termini concedit, van resultar adjudicataris que van presentar la documentació exigida.

Aquesta convocatòria es va concretar en una Resolució del Secretari Autonòmic de Comunicació, publicada el 8 de gener de 2019⁵⁶, per la qual es convocà el concurs per a l'adjudicació dels següents programes: 1 en la demarcació d'Alzira; 1 en la demarcació de Gandia; 1 en la demarcació de València (reservat, amb caràcter preferent, per a operadors sense ànim de lucre); 2 en la demarcació de Vall d'Uixo-Segorbe; 1 en la demarcació de Dénia; 2 en la demarcació de Sagunt; 1 en la demarcació d'Elx; i 3 en la demarcació d'Utiel-Requena.

2.4. Competències i regulació en l'àmbit de la ràdio i televisió pública

2.4.1. La radiodifusió municipal

Pel que fa a la radiodifusió pública local ha d'apuntar-se que, conforme al que es preveu en la legislació bàsica estatal en la Llei 11/1991, d'Organització i Control de les Emissores Municipals de Radiodifusió Sonora, i el Reial decret 1273/1992, que va regular els principis que havien de regir l'atorgament de les concessions i les normes generals per a l'assignació de freqüències i la prestació del servei públic de radiodifusió sonora en freqüència modulada per les corporacions locals, a la Comunitat Valenciana es va aprovar el *Decret 34/1992, de la Generalitat, de 2 de març, pel qual es regula el procediment de concessió d'emissores municipals de radiodifusió sonora*⁵⁷, a partir del qual es van anar tramitant les autoritzacions per a les emissions d'aquestes ràdios municipals.

Uns anys més tard, amb l'aprovació del *Decret 38/1998, de 31 de març, pel qual s'estableix el règim de concessió d'emissores de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència, i d'inscripció d'aquestes en el Registre de Concessionaris*⁵⁸, es van derogar i van unificar els

⁵⁶ DOGV, 8.01.2019. El Secretari Autonòmic de Comunicació n'és l'òrgan competent, de conformitat amb el que disposa la disposició transitòria primera de la Llei 10/2018, de 18 de maig, de la Generalitat, de creació del Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana (CACV), fins que no es constituïska aquest organisme.

⁵⁷ DOGV, 6.03.1992.

Decrets 40/1989 i 34/1992 sobre radiodifusió privada i municipal. Així mateix, el capítol 3, que regulava el règim de les emissores municipals d'aquest Decret 38/1998, es va modificar pel Decret 175/1999⁵⁹. Aquestes normes van anar actualitzant-se i conformant el marc normatiu que regia la radiodifusió sonora en freqüència modulada a la Comunitat Valenciana, tot i que la radiodifusió sonora municipal a la Comunitat mantenia una situació d'absoluta provisionalitat i nombrosos dubtes sobre com superar-la, fins a l'aprovació del Decret 4/2017, de 20 de gener, del Consell, pel qual es regulen els serveis i el Registre de Prestadors de Comunicació Audiovisual de la Comunitat Valenciana⁶⁰, que permet fer un pas avant en la consolidació definitiva d'aquestes emissores.

Amb l'aprovació del *Decret 4/2017, de 20 de gener, del Consell, pel qual es regulen els serveis i el Registre de Prestadors de Comunicació Audiovisual de la Comunitat Valenciana*, s'actualitza la regulació dels serveis de comunicació audiovisual, i en el que ara ens interessa, també la prestació del servei de radiodifusió sonora en freqüència modulada per les corporacions locals.

Això no obstant, sobretot ha de destacar-se que amb el Decret 4/2017 se soluciona un dels principals problemes que arrossegaven les emissores municipals de radiodifusió sonora a la Comunitat Valenciana que era la provisionalitat, ja que cap d'aquestes emissores, malgrat haver estat funcionant durant desenes d'anys, tenia la "habilitació definitiva" per a emetre i tan sols huit de totes aquestes emissores havien arribat a disposar de l'autorització provisional per a la posada en funcionament (Benicarló, Monòver, Albal, San Miguel de Salinas, i L'Àlfas del Pi en 1999, Novelda en 2002; Marines en 2011; i Alginet en 2013). Per tant, la situació de provisionalitat i, en altres casos, irregularitat administrativa era evident. Amb una tramitació que, en la major part de casos, portava una o dues desenes d'anys paralitzada,

⁵⁸ DOGV, 6.04.1998, correcció d'errors en DOGV 14.4.1998.

⁵⁹ DOGV, 7.10.1999.

⁶⁰ DOGV, 27.01.2017.

amb totes les implicacions jurídiques que per aqueixa paralització podrien derivar-se. També hem d'apuntar la incertesa que, tant en els treballadors com en els responsables polítics, podia generar aquesta situació de cara a emprendre nous projectes en aquestes emissores o, fins i tot, a plantejar-se'n el tancament.

No obstant això, la creació i el procés de posada en marxa d'aquestes ràdios municipals, algunes dels quals ja s'havien aprovat per acords dels plens dels consistoris abans d'aprovar-se la legislació bàsica estatal i autonòmica en 1991 i 1992 (Ibi, 1987; Elda, Petrer i Novelda en 1989; Albátera 1990; Albal 1991) i molts altres ho van fer al poc temps d'aprovar-se (Alzira, Benicarló, Buñol, Callosa del Segura, Canals, Cocentaina, Crevillent, Monòver, Pego, Riba-roja del Túria, Llosa de Ranes, Godella, Manises, Guadassuar, Utiel, Tavernes de la Vallidigna, San Miguel de Salinas, L'Eliana, Santa Pola, l'Alfàs del Pi, Alaquàs, Puçol, Sedaví, Alginet, i Alcúdia de Crespins, en 1992; La Pobla Llarga, Ondara, Requena, Alginet i Altea, en 1993; i Mislata, Pinos, Almàssera, Bocairent, Carlet, Sinarcas, i Torrevieja, en 1994), han sigut una miqueta intermitents i caòtics. Tan sols podem referir-nos a quatre acords el 1996 (Silla, Sant Vicent del Raspeig, Picassent i Manuel) i un l'any 1997 (Chella). I, encara, haurem d'esperar molt més, a partir del 2003, perquè altres municipis acordaren iniciar els tràmits per a poder prestar el servei de radiodifusió sonora municipal (Ròtova, Aldaia, Marines, Calp, Cox, Banyeres de Mariola, Torrent, Benidorm, Monforte del Cid, La Granja de la Costera, Benigànim, etc.). A la fi, per a la major part d'aquestes emissores el procés d'habilitació definitiva es va completar els anys 2017, 2018 i 2019.

En termes generals, pot afirmar-se que, enfront del que ha ocorregut en algunes comunitats autònomes (fonamentalment, Catalunya, Galícia i Andalusia), en les quals els executius autonòmics o les diputacions s'han preocupat i donat suport a aquesta comunicació pública de proximitat, els serveis municipals de radiodifusió sonora en la Comunitat Valenciana havien mancat d'aquest suport fins a dates molt recents. D'altra banda, també procedeix comentar que, en el desenvolupament d'aquestes emissores, fins fa poc temps, ha faltat una estratègia comuna o un impuls

mancomunat, que les convertira en l'àmbit de la radiodifusió sonora pública de proximitat i com a referència mediàtica en el conjunt de la Comunitat Valenciana. Així, al marge d'alguna iniciativa aïllada, com la promoguda, al març de 2007, per 15 emissores de la província de València i una d'Alacant (Ràdio Pego), que van crear la Xarxa d'Emissores Municipals, aquest impuls no es va reprendre fins l'any 2016, aquesta vegada amb el suport de la Generalitat, a través de la Secretaria Autonòmica de Comunicació i de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies (FVMP). Així, amb l'impuls de diverses emissores, amb l'objectiu de posicionar-se dins del nou espai audiovisual valencià, van constituir, a l'abril de 2017, la *Xarxa d'Emissores Municipals de la Comunitat Valenciana*.

També cal comentar, quant als aspectes tècnics, que aquests serveis municipals de radiodifusió sonora en freqüència modulada han d'emetre en la banda de freqüència compresa entre el 107.0 i 107.9 MHz, o en una altra que els pugua assignar el Ministeri en el supòsit d'ocupació d'aquesta banda en una zona determinada, i amb una potència d'emissió que depèn de la població del municipi en qüestió, oscil·lant dels 500W en municipis amb població superior als 50.000 habitants i els 50W per als municipis amb menys de 10.000 habitants.

Sobre aquestes emissores en l'espai comunicatiu valencià i en valencià, ha de ressaltar-se la importància d'aquest conjunt d'emissores municipals que, en la seua major part, tenen una àmplia programació en valencià i constitueixen un referent d'informació i continguts de proximitat.

2.4.2. La televisió pública local i comarcal

Conforme a la legislació bàsica sobre televisió local, que ja hem comentat en referir-nos a la televisió privada d'àmbit local, aquí hem d'apuntar que també es va contemplar la possibilitat que les entitats municipals pogueren emetre *un canal de televisió digital terrestre en els seus respectius municipis –televisions públiques municipals–*.

Aquesta possibilitat, en l'àmbit de la Comunitat Valenciana, es va concretar, el 2006, amb la Resolució, de 7 de març de 2006, del Conseller de

Relacions Institucionals i Comunicació⁶¹, per la qual es van aprovar els criteris que havien de regir el procediment de concessió de programes de televisió digital local als municipis per la Generalitat.

Sobre aquest tema, però, ha de matisar-se que en estar estructurat el territori de la Comunitat en 18 demarcacions, excepte la demarcació de València que es correspon a un sol municipi, la resta són demarcacions plurimunicipals, per la qual cosa l'assignació del programa ha de realitzar-se al conjunt de municipis d'aquella demarcació. Així, conforme a l'article 41, de la Llei 1/2006, ja citada, en les demarcacions plurimunicipals la gestió del programa assignat conjuntament a diversos municipis ha de fer-se per un consorci, constituït a aquest efecte i integrat per tots els municipis als quals estiga assignada la gestió conjunta del programa. Aquest consorci ha de regir-se per uns estatuts aprovats pel ple de les corporacions que l'integren i que hauran de remetre's a l'organisme de la Generalitat, competent en matèria audiovisual⁶², per a l'aprovació i publicació, com a pas previ a la prestació del servei públic de televisió. Una prestació que, segons l'apartat 5 del citat article 41, podrà realitzar-se directament o a través de la contractació de serveis de continguts televisius, amb operadors públics o privats, amb subjecció a la legislació general en l'àmbit audiovisual i de contractes de les Administracions públiques.

Conforme a aquest marc jurídic i sobre la base de la Resolució de 7 de març que s'ha referit en paràgrafs anteriors, es van atorgar dues concessions. La primera, a l'Ajuntament de València per a aquesta demarcació, que es va atorgar al setembre de 2006 i que va estar operant amb l'indicatiu TMV (Televisió Metropolitana de València) fins l'any 2011, quan l'Ajuntament de la capital va renunciar a la prestació del servei públic. La segona es va atorgar, per la Resolució, de 3 d'abril de 2007, del Conseller de Relacions Institucionals i Comunicació, als ajuntaments de

⁶¹ DOGV, 17.03.2006.

⁶² El Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana, segons la Llei 10/2018, de la Generalitat.

la demarcació d'Alacant (Alacant, El Campello, Mutxamel, Xixona, Sant Vicent del Raspeig i Sant Joan d'Alacant), després que s'aprovaren els estatuts del consorci constituït a aquest efecte, que continua operant en l'actualitat.

Finalment, ha de citar-se que, ja conforme al que es disposa en el Decret 4/2017 de la Generalitat que regula la prestació dels serveis de comunicació audiovisual, mitjançant Resolució, de 10 de novembre de 2017, del Secretari Autonòmic de Comunicació⁶³, també es va atorgar l'autorització per a la prestació del servei públic de televisió digital terrestre local als ajuntaments de la demarcació d'Alzira (Alzira, Sueca, Algemesí, Cullera, Carcaixent, Carlet, Benifaió, Alginet, L'Alcúdia, Almussafes i Sollana).

Per últim, hem de comentar que la utilització del valencià en els continguts de les emissions es concreta en els estatuts de creació i en els concursos que es convoquen per a la gestió d'aquestes televisions i, fins ara és la llengua d'emissió a la demarcació de La Ribera i la llengua vehicular en molts programes a la demarcació de l'Alacantí. També hem de comentar que el control d'aquestes televisions correspon als plens dels ajuntaments.

2.4.3. La radiotelevisió pública estatal a la comunitat valenciana

Un altre dels àmbits sobre els quals la Comunitat Valenciana podia desenvolupar el seu espai competencial era en les emissions de *Radiotelevisió espanyola* per a la Comunitat Valenciana. Sobre aquest tema, l'article 14.2 de la Llei 4/1980, de 10 de gener, de l'Estatut de la Ràdio i de la Televisió, –en una regulació prèvia a l'aparició de les televisions autonòmiques i quan encara es considerava la possibilitat que les emissions específiques que RTVE realitzava en cada comunitat autònoma foren suficients per a cobrir les demandes de mitjans propis d'aquestes– contemplava la constitució d'un òrgan representatiu, la composició del qual es determinarà per llei territorial.

⁶³ DOGV, 29.11.2017.

A la Comunitat Valenciana per a complir aquest objectiu es va aprovar la Llei 3/1984, per la qual es crea i regula el Consell Assessor d'RTVE a la Comunitat Valenciana, que es va completar amb el Decret 100/1988, de 18 de juliol, pel qual es va aprovar el Reglament d'organització i funcionament del Consell Assessor d'RTVE a la Comunitat Valenciana.

No obstant això, l'aprovació de la Llei 17/2006, de 5 de juny, de la ràdio i la televisió de titularitat estatal, i la derogació de la Llei 4/1980, de 10 de gener, de l'Estatut de la Ràdio i de la Televisió, va suposar un canvi radical en el model territorial d'RTVE previst en la Llei de 1980, que havia permès a les institucions autonòmiques participar en l'estructura decisòria de la radiotelevisió pública estatal en cada comunitat autònoma.

Aquesta nova Llei 17/2006, va modificar totalment la possible intervenció i interacció de les comunitats autònomes per a assessorar o participar en les decisions sobre la programació o continguts dels centres territorials i tampoc no contempla l'existència dels Delegats Territorials o els Consells Assessors que hem analitzat en les pàgines precedents. L'única previsió sobre l'organització territorial d'RTVE, la trobem en l'article 7.4, en disposar el següent:

La Corporació RTVE comptarà amb l'estructura territorial necessària per a atendre l'adequada prestació de les seues funcions de servei públic, proveir de continguts regionalitzats a la realitat estatal, contribuir al desenvolupament de la cohesió interterritorial, atenent el fet insular i les condicions de regions ultraperifèriques. Les desconnexions es faran en la llengua pròpia de les Comunitats Autònomes.

A més, aquesta organització territorial que es concreta, fonamentalment, amb la presència d'unitats d'emissió i producció de notícies en cada comunitat autònoma, i amb algunes referències de la Llei, com l'article 41 que hem ressenyat, o algunes qüestions que directament o indirectament poden incidir en els interessos autonòmics, com ara l'article 9 –cohesió territorial dins del pluralisme de nacionalitats i regions–, l'article 18 –difusió del castellà i de llengües cooficials– o l'article 33 –emissions amb cobertura específicament territorial–. No obstant això,

no existeix cap previsió per a crear òrgans *ad hoc* o per a mantenir els consells assessors.

Una altra qüestió, al marge, és la possible subsistència, les competències i les funcions del Consell Assessor d'RTVE a la Comunitat Valenciana, creat per la Llei 3/1984 de la Generalitat i, especialment, en el que ara ens interessa, és el control respecte a l'emissió de continguts en valencià i el seu percentatge. Però sembla prou clar que, en l'àmbit jurídic, aquesta funció, encara que no puga ser imposada pel referit Consell Assessor, no queda desatesa, ja que en l'article 3.2 de la Llei 10/2018, de 18 de maig, de creació del Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana⁶⁴, es contempla que el Consell Audiovisual exercirà les seues funcions, en els termes previstos en la legislació vigent, "en relació amb aquells altres mitjans audiovisuals de comunicació de masses que realitzen emissions específiques per a la Comunitat Valenciana respecte d'aquestes". Així que, a partir d'aquesta Llei i encara que no puguem intervenir-hi directament Les Corts, les emissions d'RTVE en la Comunitat podran supervisar-se pel Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana que és un òrgan que, entre altres funcions, ha d'assessorar les Corts en aquestes qüestions.

2.4.4. La radiotelevisió pública autonòmica

La competència de la Comunitat Valenciana per a crear una *ràdio i televisió pública autonòmica* es va contemplar en l'article 37.2 del text estatutari de 1982 i, en l'actualitat, està recollida en l'article 56.2, amb el contingut que ja hem analitzat en apartats precedents. Conforme a aquesta disposició estatutària, es va aprovar la *Llei 7/1984, de 4 de juliol, de Creació de l'Entitat Pública Radiotelevisió Valenciana i regulació dels Serveis de Radiodifusió i Televisió de la Comunitat Valenciana*⁶⁵, que creava l'Ens Públic Radiotelevisió Valenciana per a posar en marxa la prestació del servei públic autonòmic de ràdio i televisió.

⁶⁴ DOCV, 23.05.2018 i BOE, 8.06.2018.

No obstant això, l'inici de la primeres emissions de televisió van haver d'esperar uns anys, fins a l'aprovació del *Reial decret 320/1988, de 8 d'abril, pel qual es concedeix a la Comunitat Autònoma Valenciana la gestió directa del Tercer Canal de Televisió*⁶⁵, que va atribuir, "a la Comunitat Valenciana i per al seu àmbit territorial, la gestió directa del tercer canal de televisió de titularitat estatal, en els termes establits en la Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol, del seu Estatut d'Autonomia, en la Llei 4/1980, de 10 de gener, d'Estatut de Radiotelevisió, i en la Llei 46/1983, de 26 de desembre, reguladora del tercer canal de televisió" (article 1). A partir de llavors ja es va posar en marxa tot l'engranatge i el 9 d'octubre de 1989 es van iniciar oficialment les emissions regulars de la televisió autonòmica: Canal 9. Quant a les emissions de la ràdio pública autonòmica, encara que es disposava de freqüència, també es van retardar fins a uns mesos abans d'iniciar les emissions televisives.

No resulta necessari que en aquesta investigació relatem tot el que ocorregué al voltant del procés de creació i desenvolupament, fins al tancament definitiu i la liquidació de l'Ens Públic Radiotelevisió Valenciana, sobre el qual s'han escrit nombroses obres⁶⁷. Ací, en l'àmbit que estem analitzant dels drets lingüístics, ens interessa destacar que, en l'article 2.1 de la Llei 7/1984, de creació de la Radiotelevisió Valenciana, s'establia: "L'activitat dels mitjans de comunicació social de la Generalitat s'inspirarà en els principis següents: a) La promoció i protecció de la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana."

⁶⁵ BOE, 5.09.1984 i DOGV, 9.07.1984. Modificada per la Llei 1/1992 (BOE, 24.04.1992; DOGV, 18.03.1992), la Llei 9/1999 (BOE, 1.02.2000; DOGV, 31.12.1999), la Llei 11/2002 (BOE, 4.02.2003; DOGV 31.12.2002), i la Llei 16/2003 (BOE, 10.02.2004; DOGV, 31.12.2003).

⁶⁶ BOE, 12.04.1988.

⁶⁷ Entre les nombroses obres que podem ressenyar, apuntaré:

- VIDAL, J.M. "Las nuevas perspectivas jurídicas derivadas de la renuncia a la prestación del servicio público de televisión por las comunidades autónomas: el caso de RTVV". En Vidal Beltrán, José M^a; i Boix Palop, Andrés (coord.). *La nueva regulación del audiovisual: medios, derechos y libertades*. Cizur, Editorial Aranzadi, 2014.

- VIDAL, J.M. "Encajes y perspectivas jurídicas de la renuncia y la posible reversión de la prestación del servicio público de televisión autonómica en la Comunitat Valenciana". En Rodríguez i Santonja, Josep (ed.) i altres, *Pasado, presente y futuro de RTVV* [també amb versió en valencià: *Passat, present i futur d'RTVV*]. València, Uno y Cero Ediciones, 2015.

Per tant, des d'un principi, un dels objectius principals de la ràdio i televisió pública autonòmica era la promoció del valencià que era la llengua vehicular de les emissions, encara que un alt percentatge de les pel·lícules i sèries de producció aliena que s'emeten era en la versió castellana, excepte en la programació infantil, on tots els continguts eren íntegrament en valencià.

- VIDAL, J.M. "La televisión autonómica: un reto, una realidad, un tiempo de futuro incierto". En *La Comunicación en los 90. El mercado valenciano*. LAGUNA, A. (coord.). València, Ed. Universidad Cardenal Herrera-CEU, Fundación Universitaria San Pablo-CEU, 2000, p. 177-188.

- LÓPEZ OLANO, C. *RTVV: Paradigma de la triple crisis de las televisiones públicas*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2018.

- MARZAL, J.; LÓPEZ, P.; Y, IZQUIERDO, J. (eds) *Los medios de comunicación públicos de proximidad en Europa. RTVV y la crisis de las televisiones públicas*. València, Editorial Tirant Lo Blanch, 2017.

- MARZAL, J.; IZQUIERDO, J.; Y CASERO-RIPOLLÉS, A. (ed. lit.). *La crisis de la televisión pública: el caso de RTVV y los retos de una nueva gobernanza*. Barcelona / Castelló de la Plana, Universitat Autònoma de Barcelona - Servei de Publicacions / Universitat Jaume I - Servei de Comunicació i Publicacions / Universitat Pompeu Fabra - Servei de Publicacions, 2015.

- RODRÍGUEZ, J. (ed.) i altres, *Pasado, presente y futuro de RTVV* [també en versió en valencià: *Passat, present i futur d'RTVV*]. València, Uno y Cero Ediciones, 2015.

- ANDRÉS SEGOVIA, B. *Las transformaciones de la televisión pública valenciana*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2015.

- REQUENA, P. 12:19 *Manipulació, saqueig i mort de RTVV*. Barcelona, Editorial Drassana, 2015.

- CLIMENT, V. *Los últimos días de la primera RTVV*. València, Ed. Simuria, 2014.

- FLORS, B., i CLIMENT, V. (ed). *Adeu, RTVV: Crònica del penúltim fracàs de la societat valenciana*. València, Universitat de València, 2014.

- FRANCES, M. i altres (eds). *La televisión en crisis ante el abismo digital*. Barcelona, Gedisa, 2014.

- BOIX, A. "El cierre de la Radiotelevisión Valenciana y el encuadre jurídico-constitucional del servicio público autonómico en España" *Quaderns del CAC*, 40, Vol. XVII, 2014, p. 43-47.

- LÓPEZ, G. (ed.). *El ecosistema comunicativo valenciano. Características y tendencias de la primera década del siglo XXI*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2010.

- BAS PORTERO, J. J. "Radiotelevisión Valenciana: La Génesis del Modelo". En Marzal, José Javier; Izquierdo, Jessica; i Casero-Ripollés, Andreu (ed. lit.). *La crisis de la televisión pública: el caso de RTVV y los retos de una nueva gobernanza*. Barcelona / Castelló de la Plana, Universitat Autònoma de Barcelona - Servei de Publicacions / Universitat Jaume I - Servei de Comunicació i Publicacions / Universitat Pompeu Fabra - Servei de Publicacions, 2015, p. 187-2017.

- ESTEVE, J., i altres (ed.), *La televisió (im)possible (10 anys d'informatius a Canal 9)*. València, Ed. 3 i 4, 2000.

- LOPEZ OLANO, C. *Mecanismos de control de informativos en las televisiones públicas. El caso de Canal 9*. Tesi doctoral dirigida per Josep Gavaldà. Universitat de València (Repositorio Roderic), 2015.

- ANCHEL, J.M. *Canal 9. Historia de una programación (1989-1995)*. Tesi doctoral dirigida per Julio Montero. Universidad Complutense, 2002.

- QUILLÉZ, R. *Canal 9-TVV. Por un modelo valenciano de televisión pública*. Tesi doctoral dirigida per Enrique Bustamante. Universidad Complutense, 1991.

També ha d'esmentar-se que la modificació de la legislació bàsica de referència, amb la derogació i falta de vigència de la Llei 4/1980, de l'estatut de la ràdio i televisió, i la Llei 46/1983, reguladora del tercer canal de televisió, sobre el model de la qual es va inspirar i va redactar la Llei 7/1984, de la Generalitat Valenciana, aconsellaven un canvi en el marc regulador autonòmic. Un canvi que, com ja hem esmentat, ja es va iniciar en algunes comunitats autònomes després de l'aprovació de la *Llei 17/2006, de 5 juny, de la ràdio i televisió de titularitat estatal*, que va modificar el model i l'organització previstos per la Llei 4/1980, perquè la radiotelevisió pública estatal tinguera un major grau de transparència, democràcia i millor gestió. A més dels factors jurídics, a la Comunitat Valenciana, l'enorme deute acumulat –a partir de la reforma de la Llei 7/1984, per la Llei 9/1999, que va permetre la possibilitat d'endeutament de l'Ens Públic, amb l'aval de la Generalitat– i altres factors lligats a la utilització política i mala gestió de la *Radiotelevisió pública autonòmica*, van propiciar l'aprovació de la *Llei 3/2012, de 20 de juliol, d'Estatut de Radiotelevisió Valenciana*⁶⁸, que va derogar la Llei 7/1984 i establí així un nou règim jurídic per a la nova RTVV que deixava de ser un Ens Públic per a passar a ser una Societat Anònima Unipersonal (RTVV SAU).

Sobre aquest tema, hem de destacar que en aquesta Llei 3/2012 ja es realitzà una referència explícita a la llengua en les emissions. En concret, en l'article 5 s'estableix: "Radiotelevisió Valenciana, SA utilitzarà preferentment el valencià en la prestació del servei de comunicació audiovisual". Per tant, ja s'oficialitza i s'imposa l'ús del valencià en les emissions de la ràdio i la televisió pública autonòmica, encara que només "preferentment", per la qual cosa en la pràctica l'ús no diferia molt de l'utilitzat amb la Llei de 1984.

No obstant això, el deteriorament del funcionament de la radiotelevisió pública autonòmica en la percepció de la ciutadania i en l'audiència, i la conflictivitat laboral i la Sentència de l'Expedient de regulació d'ocupació

⁶⁸ DOCV, 23.07.2012.

(ERO) que s'estava tramitant, van propiciar un conjunt de decisions jurídiques que van acabar amb el tancament i liquidació d'RTVV⁶⁹.

D'altra banda, la demanda social perquè es tornaren a posar en marxa els mitjans públics autonòmics de ràdio i televisió va recolzar una iniciativa legislativa popular que, finalment, va derivar en la *Llei 5/2015, de 2 d'abril, de la Generalitat, del Servei Públic de Radiotelevisió Valenciana*⁷⁰. En aquest cas, es tractava d'una llei d'objectius, en la qual no es concretava la creació i posada en marxa d'una nova televisió, però sí que mereixen ressenyar-se els articles 1 i 2 per la seua referència expressa al valencià. Així diuen:

Article 1. Dret a rebre i comunicar informació i opinió en llengua pròpia.

1. L'objecte d'aquesta llei és establir les fórmules que permeten rebre i comunicar informació i opinió en llengua pròpia al poble valencià, i gaudir d'uns mitjans de comunicació audiovisuals públics que utilitzen l'idioma valencià, sempre que es complisquen les exigències que possibiliten la restauració d'un servei públic de radiotelevisió, determinades en la disposició addicional tercera [...]

Article 2. Dret a l'ús i al foment de l'idioma valencià.

El poble valencià, en el marc dels drets històrics reconeguts en la Constitució espanyola i en l'Estatut d'autonomia, té dret a conèixer i a usar l'idioma valencià, i a la seua protecció, recuperació i foment per part dels poders públics, podent gaudir, quan la conjuntura ho permeta, de mitjans de comunicació públics que aprofundisquen en la nostra cultura i llengua pròpia.

Uns mesos més tard, a la tardor de 2015, amb el canvi de signe polític de la Generalitat i l'interés per recuperar les emissions de la ràdio i televisió pública autonòmica, al mateix temps que l'obligació de complir amb els mandats legals i compromisos preexistents per a finalitzar el procés de liquidació d'RTVV iniciat en 2013, van propiciar l'elaboració de nous textos normatius, en els quals les *Corts Valencianes i la Comissió de Control de*

⁶⁹ DOCV, 27.11.2013.

⁷⁰ DOCV, 8.04.2015.

Radiotelevisió Valenciana i de l'Espai Audiovisual van tenir una participació molt significativa i van afavorir, primer, l'aprovació de la *Llei 12/2015, de 29 de desembre, per a la recuperació del servei públic de radiodifusió i televisió d'àmbit autonòmic, de titularitat de la Generalitat*⁷¹ i, l'any següent, la *Llei 6/2016, de 15 de juliol, de la Generalitat, del Servei Públic de Radiodifusió i Televisió d'Àmbit Autonòmic, de Titularitat de la Generalitat*⁷².

Respecte a l'ús del valencià, el Preàmbul de la Llei 12/2015, de 29 de desembre, ja reconeixia el següent

[...] la promoció i defensa de la identitat, la llengua i la cultura del nostre poble, al mateix temps que expressar la legitimitat i la capacitat del poble valencià per a dotar-se dels instruments necessaris per a exercir la seua autonomia política i crear mitjans de comunicació audiovisual propis (com són la ràdio, la televisió i els serveis audiovisuals i de la societat de la informació) que servisquen per a aprofundir en el coneixement, el foment i la difusió de la llengua i cultura valencianes en l'àmbit de la informació i la comunicació, i al mateix temps es convertisquen en elements fonamentals per a la vertebració de la nostra Comunitat [...]

Així mateix, s'apela a l'article 20.3 de la Constitució, en exigir en l'àmbit del dret a la informació el respecte al pluralisme de la societat i de les diferents llengües d'Espanya, així com, als articles 4 i 5 de la Llei 7/2010, General de la Comunicació Audiovisual, pel reconeixement del dret de la ciutadania a rebre una comunicació audiovisual plural en la qual

totes les persones tenen el dret al fet que la comunicació audiovisual incloga una programació en obert que reflectisca la diversitat cultural i lingüística de la ciutadania. Les comunitats autònomes amb llengua pròpia podran aprovar normes addicionals per als serveis de comunicació audiovisual d'un àmbit competencial amb la finalitat de promoure la producció audiovisual en la llengua pròpia.

⁷¹ DOCV, 31.12.2015.

⁷² DOGV, 19.07.2016.

També s'apela a l'article 11.a de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, que estableix que, en la mesura que la ràdio i la televisió tinguen una missió de servei públic, els poders públics hauran de garantir la creació de, com a mínim, una emissora de ràdio i un canal de televisió en les llengües regionals o minoritàries protegides per la Carta. Així, sobre aquestes bases jurídiques, afirma ja en el propi Preàmbul que:

[...] es considera necessari desenvolupar una actuació legislativa que establisca les bases generals perquè el poble valencià puga tornar a gaudir d'uns serveis de comunicació audiovisual propis, públics i en idioma valencià, conforme al nou model que es plasme en una nova llei dels serveis de radiodifusió i televisió d'àmbit autonòmic de titularitat de la Generalitat, aprovada per les Corts, amb els estudis i consultes oportuns de la comissió parlamentària de Radiotelevisió Valenciana i de l'Espai Audiovisual.

Evidentment, aquests mandats es concretaren en l'articulat, que fixa com a objecte de la Llei 12/2015 el restabliment de la prestació dels serveis de radiodifusió i televisió d'àmbit autonòmic de titularitat de la Generalitat, conforme al que es disposa en l'article 56 de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana, per a contribuir a la vertebració territorial, la difusió de la cultura, la llengua, la història i els trets identitaris de la Comunitat Valenciana i fomentar el sector audiovisual. I, per a això, la Llei 12/2015, en l'article 2.2, dona el mandat següent:

A aquest efecte, la Generalitat establirà la creació i regulació dels serveis públics de radiodifusió i televisió en la Comunitat Valenciana amb el següent contingut [...]
b) Quant a característiques mínimes: [...] En valencià, amb emissió multilingüe (en castellà i anglés), sempre que siga tècnicament possible.

Amb aquest mandat, es feia un salt qualitatiu en l'àmbit legislatiu respecte a la utilització del valencià en els mitjans públics autonòmics de comunicació audiovisual. Ja no era una referència a l'ús preferent, sinó un mandat concret al legislador per a incloure en la nova llei que havia de regular aquests mitjans. A més, era un text que naixia del consens en

conjugar l'obligació d'emetre en valencià amb les possibilitats tècniques d'emissió multilingüe de les sèries i pel·lícules de producció aliena.

Amb aquest mandat, la Llei 6/2016, de 15 de juliol, del Servei Públic de Radiodifusió i Televisió d'Àmbit Autonòmic, de Titularitat de la Generalitat⁷³, en els drets que estem analitzant, va suposar una consolidació del que es preveu en la Llei 12/2015. Així, hem de ressenyar que, com es reconeix en el Preàmbul, es pretén afermar i consolidar el dret de les valencianes i valencians a disposar d'uns mitjans de comunicació audiovisuals autonòmics públics de qualitat, "a través dels quals contribuir a donar satisfacció no solament al dret constitucional a «expressar i difondre lliurement els pensaments, idees i opinions» i «comunicar o rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió», sinó també per a donar contingut al dret col·lectiu al foment i difusió de la llengua i la cultura pròpies".

Així mateix, en l'articulat d'aquesta Llei 6/2016, es concreta el contingut del servei públic que la CVMC ha de respectar, segons l'article 3.2, el pluralisme de la societat, la participació lliure de barreres de la comunicació, l'accés dels grups socials i polítics, la igualtat de tracte i oportunitats entre dones, així com el conjunt de valors constitucionals i estatutaris, ha de perseguir la vertebració i cohesió territorial, la identitat, la cultura i la llengua de la Comunitat Valenciana i ha de cobrir les necessitats d'informació, cultura, educació i entreteniment que demana la societat valenciana. I, per a això, aquests continguts hauran de ser en obert, de manera accessible i en valencià, que es completarà amb l'emissió multilingüe de les obres audiovisuals en castellà i anglés o, en el seu cas, en versió original –en aquest cas es garantirà el subtítulat al valencià i al castellà–.

La redacció d'aquesta última qüestió que estableix l'emissió obligatòria en valencià, juntament amb l'emissió multilingüe de les obres audiovisuals, que venia ja imposada per la Llei 12/2015, constitueix un dels elements claus

que va permetre el consens entre les diferents posicions dels grups polítics representats en Les Corts per a aprovar la citada Llei.

També, quant als principis que han de regir la prestació de l'esmentat servei públic, cal ressaltar que en l'article 5.1 es fixa un ampli ventall d'obligacions i propostes perquè es promoguen un conjunt de garanties i valors que han de procurar-se en l'actuació, així com en la generació i difusió de continguts a través dels canals de la CVMC, entre les quals, en l'àmbit que ens ocupa, hem de destacar el següent:

- n) Promoure la cohesió territorial i la diversitat lingüística mitjançant la difusió en valencià, que serà la llengua vehicular dels mitjans públics que depenguen de Generalitat Valenciana.
- o) Promoure el coneixement i l'ús de llengües estrangeres i de les altres llengües i modalitats lingüístiques de l'Estat.

Amb tot això, podem concloure que en la regulació actual dels mitjans públics autonòmics s'ha reconegut d'una manera molt clara el dret a disposar d'un mitjà de comunicació en emissions íntegres en valencià, front d'un panorama mediàtic en el qual s'imposa per un percentatge aclaparador el castellà.

⁷³ DOGV, 19.07.2016, i BOE,10.08.2016.

Tercera part

**DRETS LINGÜÍSTICS I MITJANS
DE COMUNICACIÓ A LA COMUNITAT
VALENCIANA. PERSPECTIVA
JURÍDICA DE PRESENT I FUTUR**

3.1. Drets consolidats?

Ja hem analitzat els mandats constitucionals que poden derivar-se de la conjunció dels articles 3.2, 3.3, 20.1 i 20.3 de la Carta Magna espanyola, així com els mandats que es desprenen de l'article 9.2 (essencialment, encara que també dels altres articles que ja s'han comentat), que obliguen els poders públics a "promoure les condicions perquè la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siguen reals i efectives" i a garantir, en l'àmbit dels drets lingüístics i els mitjans de comunicació, "el pluralisme de la societat i de les diverses llengües d'Espanya", almenys, en els mitjans públics.

Sobre aquest tema, crec interessant aportar algunes reflexions jurídiques sobre l'aplicació d'aquests drets en la Comunitat Valenciana que ja van ser objecte d'un especial debat amb motiu del tancament de la Radiotelevisió Valenciana en 2013⁷⁴ i la necessitat de tenir un espai comunicatiu de masses en l'àmbit de la cultura i la llengua valencianes. També ha d'apuntar-se que alguna d'aquestes reflexions al voltant dels mitjans i la llengua es van plantejar en el recurs d'inconstitucionalitat interposat contra la Llei 4/2013, de 27 de novembre, de la Generalitat, per la qual es tancava i liquidava Radiotelevisió Valenciana SAU, presentat amb número 1067/2014 pel PSOE. No obstant això, el Tribunal Constitucional no va poder pronunciar-se sobre això, atès que, amb la recuperació de la prestació del servei públic autonòmic de ràdio i televisió, aprovat per la Llei 12/2015, de 29 de desembre, per a la recuperació del servei públic de radiodifusió i televisió d'àmbit autonòmic, de titularitat de la Generalitat⁷⁵, i la Llei 6/2016, de 15 de juliol, del Servei Públic de Radiodifusió i Televisió d'Àmbit Autonòmic, de titularitat de la Generalitat⁷⁶, ja no era necessari continuar el procediment i, per això, el Tribunal va declarar la pèrdua sobrevinguda de l'objecte del recurs i no va haver-hi sentència, i també, amb això ens va privar d'un pronunciament del Tribunal Constitucional sobre aquestes qüestions, que podria haver sigut

⁷⁴ Sobre aquest tema pot consultar-se l'anàlisi: VIDAL, J.M. *Llibertats informatives i mitjans de comunicació*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2019, p. 204-224.

⁷⁵ DOGV, 31.12.2015; BOE, 10.02.2016.

⁷⁶ DOGV, 19.07.2016; BOE, 10.08.2016.

un gran recolzament per a la relació entre els mitjans i els drets de les llengües cooficials. Així, podem apuntar que no donar suport a un espai comunicatiu en valencià pot suposar:

- La possible vulneració dels articles 3.2, 3.3, 20.1.a, 20.1.d, i 20.3, en relació amb el 149.1.27, així com els articles 9.2 i 10, tots de la Constitució, per retallar el dret a expressar-se i rebre informació i continguts audiovisuals en la llengua pròpia dels ciutadans de la Comunitat Valenciana. Es tracta d'unes obligacions per als poders públics d'acord amb les competències recollides en l'article 56 de l'Estatut d'autonomia vigent de la Comunitat Valenciana i la legislació de desplegament autonòmic. Drets, a més, emparats i desplegats per la legislació bàsica estatal, sobretot en els articles 4.3 i 5.1 de la Llei 7/2010, General de Comunicació Audiovisual. L'article 4.3 d'aquesta Llei estableix que:

Els operadors de serveis de comunicació audiovisual promouran el coneixement i la difusió de les llengües oficials de l'Estat i de les seues expressions culturals. En aquest sentit, els operadors de titularitat pública contribuiran a la promoció de la indústria cultural, especialment a la de creacions audiovisuals vinculades a les diferents llengües i cultures existents en l'Estat.

I l'article 5.1. diu: "El dret a la diversitat cultural i lingüística. 1. Totes les persones tenen el dret al fet que la comunicació audiovisual incloga una programació en obert que reflectisca la diversitat cultural i lingüística de la ciutadania."

- La vulneració de l'obligació de complir els compromisos internacionals que Espanya ha contret, segons allò que s'ha fixat en els articles 96 i 10.2 de la CE. En concret els drets reconeguts en la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, signada a Estrasburg el 5 de novembre de 1992 pels Estats membres del Consell d'Europa i ratificada per Espanya el 9.4.2001⁷⁷, i incorporada, en virtut de l'article 96 de la Constitució, al nostre ordenament. Així, segons el preceptuat en els articles 2 i 11 de la citada Carta Europea de les Llengües Regionals

⁷⁷ BOE 15.09.2001.

o Minoritàries, signada a Estrasburg, i els compromisos contrets per Espanya, els països signants es comprometen a crear o mantenir mitjans de comunicació per als parlants de llengües regionals o minoritàries, en els territoris en què es parlen aquestes llengües, segons siga la situació de cadascuna d'aquestes i en la mesura en què les autoritats públiques, de manera directa o indirecta, tinguen competències en aquest àmbit, respectant al mateix temps els principis d'independència i d'autonomia dels mitjans de comunicació. Compromisos que, com es constatava en els informes periòdics del Consell d'Europa, la Comunitat Valenciana i Espanya estaven complint amb la prestació del servei públic de televisió autonòmica⁷⁸.

- La vulneració de l'article 20.3 de la Constitució en limitar l'accés als mitjans de comunicació públics de la Comunitat Valenciana dels grups socials i polítics significatius, respectant el pluralisme de la societat i les diverses llengües d'Espanya. Referent a això, cal recordar com aquesta qüestió ja va ser debatuda en la STC 86/1982, de 23 de desembre, en el recurs d'inconstitucionalitat núm. 290/1982 contra la Llei 11/1982, de 13 d'abril, que suprimia l'organisme autònom Mitjans de comunicació Social de l'Estat, en què es presentà un vot particular del magistrat Manuel Díez de Velasco amb arguments que, en bona part, mantenen la seua vigència, respecte als drets que s'hi apuntaren.

- A més, podria afegir-se, des d'una perspectiva més general, la possible vulneració dels articles 20.1.a i d, i 20.3, en relació amb els articles 9.2 i 10.1, tots de la Constitució, en el cas de no existir o tancar un mitjà de comunicació públic autonòmic que emet en valencià, per retallar el dret a la llibertat d'expressió i el dret a rebre informació, dels ciutadans de la Comunitat Valenciana, cosa que incompliria l'obligació dels poders públics de promoure les condicions perquè

⁷⁸ Així es recull en diversos informes, per exemple, l'informe fet públic pel Consell d'Europa (pàgines 647-656), previ al tancament d'RTVV (2006-2009) en considerar que les emissions de la ràdio i televisió dependents del servei públic que prestava RTVV constituïen la base essencial per a complir amb el que s'estableix en l'article 11.1 de la Carta Europea de les Llengües Minoritàries.

la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups siguen reals i efectives. Com es produïa amb la renúncia a la prestació del servei públic de ràdio i televisió autonòmica en 2013, i com a conseqüència hi havia una retallada de les llibertats i els drets dels ciutadans de la Comunitat Valenciana a expressar-se i a rebre uns continguts i unes informacions sobre la seua pròpia realitat sociocultural i lingüística, en l'àmbit audiovisual, que no estaven prou cobertes per cap altre mitjà. I, per tant, es van furtar uns drets dels ciutadans de la Comunitat Valenciana a gaudir d'un servei públic essencial consolidat que permetia a la ciutadania conformar una visió particular i, en la seua llengua, de la seua pròpia realitat com a societat. En altres paraules, aquests ciutadans han adquirit una manera de ser pròpia i entendre el món a partir d'una informació i uns continguts sobre la seua identitat i la seua cultura que presta el servei públic de ràdio i televisió autonòmica. És per això que el tancament o la no prestació d'aquest servei públic pot suposar ja no una obligació de no actuar en la prestació d'aquest servei per part dels poders públics, sinó, a sensu contrari, una obligació d'evitar una fallida en uns drets i expectatives ja generades en els ciutadans de la Comunitat Autònoma a rebre unes informacions i uns continguts sobre els quals s'havien articulat la visió de la societat en la qual vivien. En aquest sentit podrien citar-se nombroses sentències del TEDH, entre les quals la de 7 de juny de 2012, Assumpte Centre Europa 7 S.R.L. i Di Stefano contra Itàlia, núm. 38433/09; Manole i uns altres contra Moldàvia, núm.13936/02; Partit Socialista i uns altres contra Turquia, etc.

Sobre totes aquestes bases pot defensar-se i argumentar-se jurídicament, si més no, l'obligació derivada del marc constitucional i la normativa de desenvolupament que, en l'àmbit de la Comunitat Valenciana, existisquen uns mitjans de comunicació públics amb emissió en valencià. Però, així mateix, podríem argumentar, atenent els articles 4.3 i 5.1 de la Llei 7/2010, General de Comunicació Audiovisual, que ja hem comentat en els paràgrafs precedents i que constitueixen la normativa bàsica estatal respecte als mitjans audiovisuals, que aquesta obligació pot, o deu, extrapolar-se a altres mitjans per a complir, de manera efectiva, els mandats en relació amb el dret a la pluralitat lingüística siga efectiu i real en l'àmbit dels continguts i emissions dels mitjans de comunicació. Per

tant, també poden derivar-se'n determinades obligacions en aquest sentit per als mitjans audiovisuals privats que mantenen una llicència per a operar en la Comunitat Valenciana. Això sí, en els termes que determine la legislació corresponent. Però aquesta qüestió la detallem en el següent apartat.

3.2. Perspectives de futur

Tal com ha pogut constatar-se a partir de tot el que s'ha exposat, existeixen unes bases constitucionals i estatutàries suficients per a articular un marc jurídic que permetga garantir els drets lingüístics de les llengües cooficials i, en concret, del valencià en els continguts i les emissions dels mitjans de comunicació a la Comunitat Valenciana.

D'altra banda, si constatem la realitat de l'actual panorama mediàtic en l'ecosistema comunicatiu de la Comunitat Valenciana⁷⁹, els mitjans que tenen com a llengua vehicular el valencià són molt pocs i la utilització del valencià en el conjunt de l'oferta comunicativa dista molt dels objectius i el que la legislació permet.

Això sí, també podem veure'n la part positiva i constatar com fa uns pocs anys la situació era molt pitjor. Sobre aquest tema, ha de constatar-se: l'augment, des de 2015, de les "subvencions per al foment del valencià destinades a mitjans de comunicació social; empreses de televisió, ràdio i premsa escrita i digital" impulsades des de la Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme; la recuperació del servei públic autonòmic de ràdio i televisió, mitjançant les Lleis 12/2015 i 6/2016, que va propiciar la posada en marxa, de nou, de la ràdio i televisió pública autonòmica, que va iniciar les seues emissions a principis de 2018; la nova regulació dels serveis de comunicació audiovisual, pel Decret 4/2017, que reforça la posició del valencià en

⁷⁹ No és objecte d'aquest estudi i, per tant, no hi hem aprofundit, però pot consultar-se, entre altres, en la següent obra de: LÓPEZ, G.(ed.), *La comunicació a la Comunitat Valenciana (2010-2018): crisi i canvi*. València, Ed. Institució Alfons el Magnànim, 2019.

I en l'àmbit audiovisual: VIDAL, J.M. *Libertades informativas i medios de comunicación. Conformación, hundimiento y reconstrucción del espacio comunicativo audiovisual de la Comunitat Valenciana*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2019.

la convocatòria dels concursos per a atorgar les llicències de ràdio i televisió en l'àmbit de la Comunitat Valenciana; l'aprovació de la Llei 10/2018, que crea el Consell Audiovisual, que té com a finalitats i principis d'actuació el suport a la difusió del valencià entre els operadors del sector audiovisual i, entre les funcions, les d'adoptar les mesures necessàries per a garantir la presència del valencià en la producció i en la difusió de continguts audiovisuals; o, la reforma, mitjançant la citada Llei 10/2018, de la Llei 1/2006, del sector audiovisual que també permet reforçar la presència del valencià en les produccions i emissions audiovisuals de la Comunitat Valenciana.

Així, a més de les subvencions per al foment del valencià destinades als mitjans de comunicació social impulsades des de la Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme, que no són objecte del present estudi, i centrant-nos en la perspectiva jurídica, podem detallar que la Llei 6/2016, de 15 de juliol, del Servei Públic de Radiodifusió i Televisió d'Àmbit Autònom, de Titularitat de la Generalitat, ja recull en el seu article 3.2 el mandat perquè l'emissió d'aquests mitjans siga en valencià i, en el seu article 5.1, fixa com a principis per a la prestació del servei públic de ràdio i televisió "[p]romoure la cohesió territorial i la diversitat lingüística mitjançant la difusió en valencià, que serà la llengua vehicular dels mitjans públics que depenguen de Generalitat Valenciana", conforme al que ja hem analitzat en pàgines precedents.

Quant a les altres normes que s'han citat, per ordre cronològic, en primer lloc, pot ressenyar-se que en la Llei 1/2006, de 19 d'abril, de la Generalitat, del Sector Audiovisual, s'ordena, en el seu article 3.2.a), el següent sobre els principis generals i línies fonamentals de l'acció institucional de la Generalitat en el sector audiovisual:

- a) Establir instruments adequats de foment orientats a la consolidació del sector audiovisual com un factor estratègic de l'economia de la Comunitat Valenciana, en el qual hauran de tindre's en compte els següents criteris:
 1. El foment de la llengua i de la cultura pròpies.

Així mateix, en l'article 8.6, sobre ajudes públiques a l'audiovisual, també es refereix al valencià, en concret:

La concessió de les ajudes per a la creació i producció de pel·lícules i obres audiovisuals tindrà en compte el seu interès cultural i social i la seua contribució a la transmissió de valors democràtics, així com la seua qualitat i valors artístics, la utilització del valencià, la incorporació de les noves tecnologies de la comunicació, i les garanties d'accés a les pel·lícules per a les persones amb discapacitat.

I, en l'article 16. j) i k), sobre els principis generals de la programació de les emissions de les entitats o concessionaris que presten els serveis de televisió i de radiodifusió sonora en la Comunitat Valenciana, s'estableix:

- j) La protecció, foment i normalització del valencià;
- k) La promoció i difusió de la cultura valenciana, així com el respecte a la identitat, institucions i símbols de la Comunitat Valenciana, presentant i representant en tot moment el territori de la Comunitat Autònoma com una realitat pròpia i diferenciada tant en els seus aspectes gràfics com en les seues descripcions, de conformitat amb l'ordenament jurídic.

Respecte al Decret 4/2017, de 20 de gener, del Consell, pel qual es regulen els serveis i el Registre de Prestadors de Comunicació Audiovisual de la Comunitat Valenciana, ha de citar-se l'article 12.f), sobre els criteris de valoració que hauran de tenir-se en compte en els concursos per a la concessió de llicències de ràdio i televisió en la Comunitat Valenciana, entre els quals es troba: "f) La utilització del valencià conforme al que s'estableix en la Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià".

Finalment, hem de destacar la Llei 10/2018, de 18 de maig, de creació del Consell de l'Audiovisual de la Comunitat Valenciana, que, en l'article 4.1.f), sobre finalitats i principis d'actuació d'aquest Consell, estableix que ha de treballar per a:

- f) La promoció i la difusió del coneixement i ús del valencià, dins del marc de la política lingüística de la Generalitat, d'acord amb el que es preveu en la Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià; [...]
- j) Impulsar que l'activitat dels operadors del sector audiovisual contribuïska a reforçar la identitat i els trets culturals i lingüístics de la Comunitat Valenciana, així com la seua cohesió social, la seua activitat econòmica i la vertebració territorial.

Així mateix, en l'article 4.2, sobre l'actuació del Consell de l'Audiovisual, estableix que haurà d'inspirar-se en: "[...] el foment del valencià en el sector audiovisual". També, en l'article 5, sobre les funcions que corresponen adoptar al Consell de l'Audiovisual, estan les de prendre:

"d) Les mesures necessàries per a garantir la presència del valencià en la producció i en la difusió de continguts audiovisuals".

Amb tot això, queda clar que, des de la perspectiva jurídica, l'actual marc normatiu en l'àmbit dels mitjans de comunicació en la Comunitat Valenciana ha millorat la posició dels drets lingüístics per a l'ús i foment del valencià. Ara queda, potser el més difícil, posar en pràctica, i de manera efectiva, aquest marc normatiu en una realitat mediàtica on prima una progressiva concentració mono- i multimèdia, així com un marcat control sobre els drets de la producció, continguts i maneig de les macro-dades audiovisuals, o els algoritmes en les cerques, per uns pocs operadors a escala mundial, que determinaran el futur en un món de la comunicació global, en el qual les grans empreses multinacionals marcaran les tendències i coparan el mercat. I, precisament, per tot això, des d'àmbits culturals i lingüístics com la Comunitat Valenciana, necessitem reforçar una estructura mediàtica, uns continguts i una llengua arrelada en els mitjans de comunicació de proximitat, tant els d'àmbit local com els d'àmbit autonòmic. Serà l'única manera d'afrontar el futur amb certes garanties o, almenys, de sobreviure.

BIBLIOGRAFIA

ALCARAZ, Manuel. *El régimen jurídico de las lenguas en la Comunitat Valenciana*. Alacant, Universitat d'Alacant, 1999.

ANCHEL, José María. *Canal 9. Historia de una programación (1989-1995)*. Tesi doctoral dirigida per Julio Montero. Universidad Complutense de Madrid, 2002.

ANDRÉS SEGOVIA, Belén. *Las transformaciones de la televisión pública valenciana*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2015.

BAS PORTERO, Juan José. "Radiotelevisión Valenciana: La Génesis del Modelo". En Marzal, José Javier; Izquierdo, Jessica; i Casero-Ripollés, Andreu (ed. lit.). *La crisis de la televisión pública: el caso de RTVV y los retos de una nueva gobernanza*. Barcelona / Castelló de la Plana, Universitat Autònoma de Barcelona - Servei de Publicacions / Universitat Jaume I - Servei de Comunicació i Publicacions / Universitat Pompeu Fabra - Servei de Publicacions, 2015

BAS PORTERO, Juan José. "Radiotelevisión Valenciana: La Génesis del Modelo". En ESTEVE, J., i altres (ed.), *La televisió (im)possible (10 anys d'informatius a Canal 9)*. València, Ed. 3 i 4, 2000.

BODOQUE, Anselm. *La política lingüística dels governs valencians*. València, Publicacions Universitat de València, 2009.

BODOQUE, Anselm. "El model valencià de política lingüística". *Revista de Llengua i Dret*, 56, 2011.

BOIX, Andrés. "El cierre de la Radiotelevisión Valenciana y el encuadre jurídico-constitucional del servicio público autonómico en España". *Quaderns del CAC*, 40, Vol. XVII, 2014, p. 43-47.

CLIMENT, Vicent. *Los últimos días de la primera RTVV*. València, Ed. Simuria, 2014.

FERNANDEZ DE LA GÁNDARA, Luis. "Article 37". En *Comentaris a l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Autònoma Valenciana*. Dir. MARTÍN MATEO, R. Madrid, Ed. Ministeri d'Administració Territorial i Institut d'Estudis d'Administració Local, 1985.

FLORS, Borja; CLIMENT, Vicent. (ed). *Adeu, RTVV: Crònica del penúltim fracàs de la societat valenciana*. València, Universitat de València, 2014.

FRANCES, Miquel i altres (eds). *La televisión en crisis ante el abismo digital*. Barcelona, Gedisa, 2014.

GARCIA MENGUAL, Fernando. "Article 6". En *Comentaris a l'estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana*. Dir. GARRIDO, V. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2013.

LAGUNA, Antonio. (coord.), *La Comunicació en els 90. El mercat valencià*. València, Ed. Universitat Cardenal Herrera-CEU / Fundació Universitària Sant Pau-CEU, 2000.

LINDE, Enrique; VIDAL, José María; MEDINA, Sara. *Derecho audiovisual* [5a edició]. Madrid, Ed. Colex, 2013.

LÓPEZ, Guillermo. (ed.), *La comunicació a la Comunitat Valenciana (2010-2018): crisi i canvi*. València, Ed. Institució Alfons el Magnànim, 2019.

LÓPEZ, Guillermo. (ed.), *El ecosistema comunicativo valenciano. Características y tendencias de la primera década del siglo XXI*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2010.

LOPEZ OLANO, Carlos. *Mecanismos de control de informativos en las televisiones públicas. El caso de Canal 9*. Tesi doctoral dirigida per Josep Gavaldà, Universitat de València (Repositori Roderic), 2015.

LÓPEZ OLANO, Carlos. *RTVV: Paradigma de la triple crisis de las televisiones públicas*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2018.

MARZAL, Javier; LÓPEZ, Pablo; IZQUIERDO, Jessica (eds). *Los medios de comunicación públicos de proximidad en Europa. RTVV y la crisis de las televisiones públicas*. València, Editorial Tirant Lo Blanch, 2017.

MARZAL, Javier; IZQUIERDO, Jessica; CASERO-RIPOLLÉS, Andreu (ed. lit.). *La crisis de la televisión pública: el caso de RTVV y los retos de una nueva gobernanza*. Barcelona / Castelló de la Plana, Universitat Autònoma de Barcelona - Servei de Publicacions / Universitat Jaume I - Servei de Comunicació i Publicacions / Universitat Pompeu Fabra - Servei de Publicacions, 2015.

MILLAN, Antoni. *Más sobre derechos lingüísticos. Reflexiones sobre los límites constitucionales y su interpretación por el Tribunal Constitucional*. València, Institut d'Estudis Autònoms / Ed. Tirant lo Blanch, 2016.

PALACIO, Manuel; GARCIA CASTILLEJO, Ángel; TOMÁS, Ferrán; ZALLO, Ramón.; BOURDON, Jérôme; SCHUMANN, Gernot; CAMPS, M. Victoria; DEL CORRAL, Jorge; BUSTAMENATE, Enrique (dir). *Quadern Central TELOS*, núm. 68, juliol-setembre, 2006.

QUILLEZ, Rafael. *Canal 9-TVV. Por un modelo valenciano de televisión pública*. Tesi doctoral dirigida per Enrique Bustamante. Universidad Complutense de Madrid, 1991.

REQUENA, Pura. *12:19 Manipulació, saqueig i mort de RTVV*. Barcelona, Editorial Drassana, 2015.

RALLO, Artemi. *Pluralisme informatiu i Constitució*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2000.

RODRÍGUEZ, Josep (ed.) i altres. *Pasado, presente y Futuro de RTVV* [també en versió en valencià: *Passat, present i futur d'RTVV*]. València, Uno y Cero Ediciones, 2015.

TASA, Vicenta. *Drets lingüístics i ordenament constitucional. Seguretat lingüística vs jerarquia lingüística. Un estudi comparat de Suïsa i Espanya*. Ed. Universitat de València. <http://roderic.uv.es/handle/10550/54972>.

TASA, Vicenta; BODOQUE, Anselm. *Poder i llengua. Les llengües en l'Administració: un problema per resoldre*. València, Ed. GVA / Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme, 2019.

TASA, Vicenta; BODOQUE, Anselm. *La igualtat de les llengües de l'ensenyament al País Valencià*. València, Fundació Nexa, 2016.

TORNOS, Joaquín. *Les autoritats de regulació de l'Audiovisual*. Madrid, Ed. CAC-Marcial Pons, 1999.

VIDAL, José María. "Article 56". En *Comentaris a l'estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana*. Dir. GARRIDO, V. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2013.

VIDAL, José María. "El nou marc jurídic per a la regulació de les emissions i continguts dels mitjans de comunicació audiovisuals". En *Continguts i formats de qualitat en la nova televisió*. VVAA. Madrid, Ed. IORTV, 2011.

VIDAL, José María. "La Reforma Estatutària i el Règim Jurídic dels mitjans de comunicació audiovisuals a la Comunitat Valenciana". En *Revista Valenciana d'Estudis Autònoms*. Ed. Generalitat Valenciana, núm. 56, 2011, p. 206-276.

VIDAL, José María. "Polítiques públiques i administració autonòmica en matèria de mitjans de comunicació". En *Constitució, Política i Administració*. Espanya 2017, reflexions per al debat. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2017.

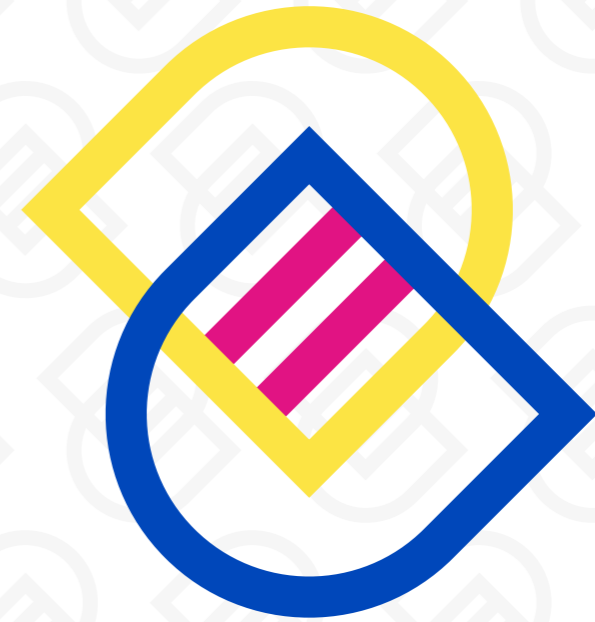
VIDAL, José María. *Llibertats informatives i mitjans de comunicació. Conformació, enfonament i reconstrucció de l'espai comunicatiu audiovisual de la Comunitat Valenciana*. València, Ed. Tirant lo Blanch, 2019.

VIDAL, José María. "Las nuevas perspectivas jurídicas derivadas de la renuncia a la prestación del servicio público de televisión por las comunidades autónomas: el caso de RTVV". En Vidal Beltrán, José M^o; i Boix Palop, Andrés (coord.). *La nueva regulación del audiovisual: medios, derechos y libertades*. Cizur, Editorial Aranzadi, 2014.

VIDAL, José María. "Encajes y perspectivas jurídicas de la renuncia y la posible reversión de la prestación del servicio público de televisión autonómica en la Comunitat Valenciana". En Rodríguez i Santonja, Josep (ed.) i altres. *Pasado, presente y futuro de RTVV*

[també amb versió en valencià: *Passat, present i futur d'RTVV*]. València, Uno y Cero Ediciones, 2015.

VIDAL, José María. "La televisión autonómica: un reto, una realidad, un tiempo de futuro incierto". En *La Comunicación en los 90. El mercado valenciano*. LAGUNA, A. (coord.). València, Ed. Universidad Cardenal Herrera-CEU / Fundación Universitaria San Pablo-CEU, 2000, p. 177-188.

**Càtedra de
Drets Lingüístics**

